Контрольный экземпляр

Массаш а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

ШИНАРИН, 3 июн. 1969 шу
№ 66 (4703).
Мах 2 кап.

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхахьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

1923 шера дуьйна арадуьйлу

ШКОЛЬНИ КАНИКУЛАШ

Ахкан каникулаш хьалхадолучай. Йоссаенний школай классаш.

Массаза чІоагІа уьйла тІаххьитте вІаштІехьдоакх вай мехка аьхки берашка салаІийтара гІулакх. Из кхетадеш а да, хІана аьлча вай кхоане я бераш.

Аьхки берашка салоІийтинга вІаштІехьдаккхара дукха баххаш даьд вай республике укх шера. Хьалхьвай лагераш, дикка ахчаш хьахийцад берий уназдІено тоаеча учрежденешта. ДукхІала профсоюзни пионерски лагерашкеи туристски базашкеи салоІаш хургда вай республике укх шера 20 эзар совгІа бераш. Профсоюзий обкомий а цу лагерашка балхаш дергдарий а дехкар да пионерски ахка хьеж, сакъердаме чакхдаккхара де мел дезар дар, берашта баъ чаме кхача хилийтар, царна эшаш доал культурни хІамаш Іелашдар, медицински гІулакх доаттадар.

Цхьабакъда дерригa бераш чулацан цу лагераша. Укх шера деша дагІаш 241,4 эзар совгІа бер дар вай республика школашка. Дукха деша дагІа бераш, къаьстта лакхерча классашка дагІараш, аьхки шоай городашка, юрташка, станицашка дус. Цудухьа моттигашкарча партийни, советски, комсомольски организацей, халкъа образоване органий дезар да цу бераша аьхки дерригІа салоІаргдола гІулакх вІаштІехьдаккхар. Деша дагІача бераша юкъе тайп-тайпара кхетама болх бара дезара дикагІйола ха я даккха. Геттара атта юкъезавлургда берашц обществана пайдаиера гІулакхаш дара, туристски походаш, городашкеи исторически моттигашкеи экскурсеш, спортивни [illegible] а йиш я. ХІаьх заводаш йистеньна йолаш кхы гоа да еш хьаелла эза лагераш берий бешамаш домоуправленешка, паркашка, культура дворецашкеи цІенощкеи.

ТІеххьарча шерашка хьаелла йолаьй вай республике лакхерча классашка деша дагІача бераша йола салоІарен къахьегарен лагераш. Опыте хьахьекхад лагерашка бераша чІоагІа раьза а далаш салоІаш хилар, хІана аьлча къахьегарал совгІа тайп - тайпара ловзараш, кхыйола загирхошта сакъардаме мероприятеш а я цига. Дукхача боахамашка дика чакхъьлар уж соахка. Аьхки берашта баьча балха ІалаьмаІе лоархІаме а пайдане а йола из форма шерра йоаржае езаш я. Укх аьхки тхьаь кхх боахаме кургъа болх беш комсомольско-кагирхой къахьегара лагераш. Цхьабакъда белгалдаккха безаш да соахк цхьадоача боахамашка цу лагерашка салоІаш хинпаче борий боахамий кулгалхоша кІезига уйла еш хинна хилар. Масала, моттигаш хиннай царна балх бе халагІа йола участкаш хьежаеш, лерттІа кхача ца луш. Цу тайпара гІулакх укх шера хилийта йиш йолаш дац, хІана аьлча кагирхой къахьегам дукха безаш хургболаш хьалихебара неккъарле ю да.

Кхувш йоагІа тІехье къахьегам безаш хургйолаш хьалкхеера чІоагІа лоархІаме я деша багІарий производственни бригадаш. Шерагара шерага лакхлу цар лоархІам. Колхозийи совхозийи кхашкеи комиссий сешийи бешамажеи хІара аьхки хьинаре къахьет бераша, дикка шокъьостал цу боахамашта. Цхьабакъда тІеххьарча шерашка цхьадоача боахамий кулгалхоша, халкъа образоване отделаша, школай директораша дешархой производственни бригадай йоагІача тайпара йоакхе ца еш, уж тесса юташ моттигаш нийсъенний. Из нийса дац. ХІара колхозаш совхозаш кулгалхо кхетадеш хила веза юрта боахама эшаш бола дийша а шоай професси езаш а бола нах цига кийчбеш хилар. Моттигашкарча партийни, советски, комсомольски организацеи а хила еза боахамий кулгалхоша дешархой производственни бригадай лоархІам кхетабой, царна эшаш дола хІамаш Іалашдой хьожаш.

Школьни каникулаш йолча хала юстара латта йиш йолаш яц спортивни обществаши культура учрежденеши. Цар новкъостал де деза школаштеи комсомолаш уж баххача моттигашка дешархошта юкъе культурно - массови болх белга вІаштІехьдаккха. Цу гІулакка шортта пайда эца беза предприятейи учрежденейи салаІара базех.

Берий площадкаш эшача хІамица Іалаштьрай цар болх тоабаран дикка сарнагІьала торо йолаш а сарнагІа ала езаш а я домоуправленеш. Цар декхар да берий салоІам вІаштІехьбаккхара шоашта хьахецача ахчах бокъонца пайда эца а хІарга салаІийтага вІаштехьдаккха а.

Бокъонца лоархІача ахкан каникулаш бІарчача дешара шера берашта юкъе баь кхетама бола дІахо хьош йола, деша дагІача бера сашка Іомаелта дІахо хьеш, цун къахьегамах безам болийташ йола ха я. Цудухьа чІоагІа теркам тІабахийта беза ахка берашта цкьанна а хІаман уйла ца еш йола мукъа, беро шиЙ хьалтдар дош йола ха да халийтара. Бере кругозор шеръеш, дуйна кердадар, пайдана дар довзийташ шийна гонахьара дерригa хІамаш довза безам тІабохийташ хила деза хІара ди. ХІама довзийтар тарде деза къахьегамцара бера безам совбаккхарца, хІана аьлча советски школа юкъарча образоване школе хинна ца Іеш къахьегама, политехническа а я. Цо кийчду бер къахьега, професси харжа. Цу хьаькъехьара эгара хьалкхара пионерски лагерашка, дешархой производственна бригадашка, вай ахкахарча берашнарча балха ерригача системе ду бера. Цудухьа чІоагІа теркам тІабахийта беза аьхки берашка салоІийтинга вІаштІехьдаккхара.

Ахкан каникулаш дика вІаштІехьъаьхха чакхйоахе дешара шу деладелча дика дешаргдa бераша, цу гІулакха йола зарядка лургъя царна ахкано.

ДІадахача шера 400 тонн коартолий отходаш дІаккхийсар Ильсерерча «Вознесенский» совхозе. Мача хьоргьар уж, фу дергдар царех? Фермашка дІаэцдар.

Из ди тІаххоачаргдар царна укх шера а, нагахьа санна совхозо из шоана сурта тІа тӯ установка йийцере. Доаргдан цох деша 11 эзар сом. Кьы дІаккхувсартьиц совхозе кагий коартолаш.

Лехача ца кордоагІа крахмал доаккх царех цу установка. Уж цо [illegible]. Керттера агрономе Аьбогачкъ Хаматхан гІадикхав. «ХІара тоннах 50 килограмм крахмал доал», — йоах цо, — [illegible] ХІаьмал цкъа дІакхоаса кийчьча 200 тонн отходах мел пайда хул а.

Из установка, цун балха принцип дика Іомавый слесара Хидриев Юсупа. Сменах (8 сахьата) цо чакхйоаккх 250 килограмм коартолаш. [illegible] дІачутувсача грузчицашка Хаматгулгова Марета Хидриева Райхьанта, Аушева Веста.

СУРТА ТІА: коартолех крахмал доаккха установка болх беш я.

М. ЗАНГИЕВ. Автора сурт.

Сийбоюна тхьамна [illegible] дІайоІаш ба, Назрай-Юрта района Гагарина цІерагІча колхозе тхьамна [illegible]. Менхаловыта юкъе [illegible] комсомолка Тимптгирова Марема. Ший участка тІа тхьамна дІадогІа а [illegible] ХІама тхьамна дагІа дика гІулакх ду. К. Юсуповайн [illegible] новкъостал [illegible] а Марема.

СУРТА ТІА: Марем Тимптгирова [illegible]

Я. Донвина сурт.

КХАШ ЛЕЛАДЕРАШТА — САЛАІАРА ХЬАЛАШ

БІаьстен балхаш доладелча деза кхаш леладераш дукхагІа йоача хана кхайкарча станашкa хул. Из таьнех а ду, хІана аьлча, кханкара балхаш дІадаллалца хІара сахьаь, хІана минута лоаргІаме я кхаш леладераштa. Ший хаппаьлха кхй тоха, подкорма е, культиваци е, эсар де дІа. Леаца аьлча, бІаьсти цар баьча балхах тийша ба чуцаргбола хьувкъаш. Цудухьа совхозашка, колхозашка болх чакхбаьнацачул тІехьагІа кхаш леладераш хийца салоІаргдолаш, хІаьлахьа ла хІама хургйолаш хьалаш вІаштІехьдаха деза хІара бригадерча стане.

Уьус-Мартана района «Гехинский» совхоза цхьалагІча отделене кхай тІарча стана бІаргьегача хьахет. Стана араьврча [illegible] тІа хоза кийчдь деуунгаш плакатеш да. Кхаш леладераш тІахьех цар хьалта леладара культура хьахьара, дукхагІа хьувкъаш чубара.

Цена я стане. Из гІулакх даь я кхай тІарча стана фусамнана Батлаева Деши. Из бригаде болх беш йола хьалхара шу да. Ший болх безаш из бе хоаеш я. Басенний Деша механизаторашта а. Из Іимоэза, безаме хилаьхь, кхаш леладераша сий лу цун.

Укх шера кхай тІарча стане хІама кераш хІаьхача мерачул дукхагІа да. Хьалха тонкача шин тракторно-кхаш леладеча бригадах цаІ хьй укх шера. Цудухьа дукхагІа ба Денис бе беш болх а. ХІаьта а бІаьсти лаар хІаде дохайча деза механизаторий ший балха раьза хургбача тайпара, ший хьинар кхо ца деш болх беш а из.

— Ший болх дика вІаштІехьбаккха хов Денисна, — йоах совхозе а районе а цІи хоача хьажкІаш лелаеча Пезон Баддал-Рашида. — Тхоай нана санна хет тхона из. Дика, чам бола даар кийчдаран совгІа хІаранста ала хоза дош хорадагІа цунна.

Укх шера стане хІанна ший 40 совгІа саг да. Уж ше мел вийр раьза да Денис кийчдеча даара. Механизаторий хьаьнташ кхоалашаду Цleча углокерча тайп-тайпарча журналаша газеташа. Йолаш я цу чу [illegible] шахматаш, домино. Нагахь санна механизаторий картинага хьажа безам бале, укхаза латташ я дукха ха йоаллаш [illegible] цІена телевизор.

Бакъда, нийслу балха юкъе цхьаццадола [illegible] кхоачамбоацараш а. Бакъда сихха дІадаха йиш йолаш да. Масала, тоъаш дац велош, сапа, сода. Столове [illegible] чу ва атийта [illegible] вешалка хьалъяла хи ансе а дац. «Цу [illegible] йиша духха, за а, бакъда, сихагІа [illegible] тха кулгалхой са дехар кхоачашде», — йоах Денис.

Кхьча тайпара да, совхоза шозлагІча отделене кхай тІарча стаде тьал. ШозагІа цу да Бекаева Нура цу отделене кхача кийчбеш йола. Механизаторашa духхча тайпара дуӯ ца дерригa а. Бакъда, дукха хаунаш нийслу Мурайла отделене кулгалхой бехкагІа Йоагае хІама йоацаш стана тоналхьаа доаладенна сьогаш дІахьаь хьаги хулар. Вукхе лигтача электрически починках дег дыдла ба стане. Маштача шера [illegible] лаьтташ а хІама а.

— Хорадиньды я я тха, — йоах еш а къежан Цурас. — Бакъда из а яц болх беш. хІаьх, укх къайлача деношка чІоагІа эшаш яр из.

Кхаш леладерашта лоархІа хьахецаш шура я совхозе. Цхьабакъда, цхьанцхьайолча хана нара [illegible] из кхай тІа. Тоъаш столове [illegible] Іагаш, ведараш, [illegible] кулгех [illegible] гаташ дац. ДакагІа вІаштІехьдаккхад механизатораштa хаппахьа керда газеташ журналаш лоаттадеzа. Бакъла, бІаьстан кханкара балхаш доладелча деза цхьакха лекци йийшац, беседа хиннац укхаза. ВІаштІехьъьккха укхаза механизаторий балха учет а. Къахьегамхошта хай моши бахча балхах хьахинар.

Беад къоладуш мара болх сигнийтац механизатораша. Цудухьа тика тІа а баха шоашта эша хІама эша кхоабац уж. ХІаьта районе кулгалхоша вІаштІехьдаккха деза кхашкарча стакашка кастоата автолавкаш ухийтала. Кlезиго хул уж кхашка.

М. ХАМАТХАНОВ.

КОЛХОЗХОЙ ЙОАКХО

Дерригача Советски халкъа санна, йоакха доаладале хулаш тІаьнцар Грозненски района Цхьоалгіча мая шерагІча колхоза кхаш хьайбаш леладераша, юрбоахаш артела устава хьекхаже проект. Цу документе хьахьоахь колхозхошка партей Советски Пачхьалкхенах шоай мел йоакхо я, дІахо йодача хана артел боахама артель организациеца чІоагІьяран колхози демекрате ленински принципаш шордуеран цар мел теркам тІабохийт.

Устава хьоацаме проект шоаш хиннача колхозхой собране механизатораша, кхаш леладераша, хьайбаш леладераша проекта тІера шоайте чІоагІа дезалдениар, шоашта хетачох, цунна тІа а теха а тІеррдаккха а лезараш дуцало дукха кхьхьаьлаш дар. Собране дуаца оттадь дош хьалхагІа деш колхозхошта дагадахьлийте туш дар царех хІаране проектах лаьца шин-шийна хидча бакьаьш хетар дуццараз а. Колхозхошна, цхьацне санна, шоса а белгалдир «Лаьттех цох пайда эцар» дІеча статье 8-ча параграфе хьодар мел боккха лоархІам беш да. «Лаьтта дохоа - шаш йиш яц, хаьххьяйна леладе дела йиш яц, из дерригача халкъа да, хІаьта колхозашкардар хила а лелале царна цох боиаш дІадента да». Фу хургда цул демократичнерІа! Колхозхоша цу тайпара дагахьа къовбал а да тІаййцачох льаца кхы а дукха дувла йиш яр. Цхьабакъда са кІешг - дукха дувла безам ба колхозхоша белгалдьча кхоачамбоацарех.

Иштта собране гулбеннарашта чІоагІа лоаш дар берригa колхозхой профсоюза членаш хила йиш хургйолаш колхозе профсоюз юкъейоаллар. Къаьстта дукха дийцар хьайбаш леладераша, кхаш леладераша колхозашта промышленни болхлошта санна пенси далараx. «Цу гІулакхо, — йоахар къамьл даьраш, — йиш хулийтаргъя колхозхошка хаданза, болх байта а, къахьегама сесарде алсамъяккха а.

Геттара пайдане хургда, колхозашта хетачох, колхоза Устава матадечул совгІа хьайбаш леладераштен шоай лаІамах, хоатташ болаш юкъара дахтта дІалуширалтен дукхагІа тІадахар дар.

Колхозашкара демократи чІоагІьяра а дІахо йодача хана из ахь а шеръяра а тІадераада хургда председатель хьайлагІа, кхах а тоесаш хоржа.

Собране гулбеннарашa тІеххьера санна предложени яр колхоза промышленносте баккха дІйнодаш хилча цун юрта боахамера болла стаж, из пенси водача заха производственни цу санна лораІар.

ХІанз, дерригa советски халкъ санна В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна къахьегаш ба тха колхозхой. Укх деношка парте шоай ю йоаккхо махрра [illegible] фермий, бригадай къахьегамхошта юкъе шерагІа ярш дату социалистически ахь. Колхозхой хьинар тІадерзадь да производстве дикача телашца III-ча Еррагсолвани колхоза съезда накъабахара а.

С. ЗАРЕЧНЫЙ,
Грозненски района ЦхьоалагІча мая шерагІча колхозе партиона секретарь.

«Грознефть» объединене «Грознефтеразведка» тресте октябрьски кІоарга разведочни бурув тоахача конторе болхлошта Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхахьарча Совета Президиума Сийлен Грамота еарах дола

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХАХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Октябрьскерча мехкдаьтта доаллача моттиге лаккхерча мелови тоІаиашкара йоккха мехкдаьтта кІеж а тохийташ № 209 йола кІоарга разведочни скважина толаме чакхьякхарах Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхарча Совета Президиума Сийлен грамото лойла.

«Грознефть» объединене «Грознефтеразведка» трести Октябрьски кІоарга разведочни бурув тохача контора № 209 йолча скважинерча бурув деттача коммунистически къахьегамаша бригада коллектива.

Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхахьарча Совета Президиума Председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхахьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный
1969 шера 29 май.

№ 209 йолча скважинерча бурув деттача коммунистически къахьегама бригада коллектива Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхахьарча Совета Президиума сийлен грамота еарах дола

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХАХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Октябрьски мехкдаьтта доаллача моттиге йоккха мехкдаьтта кІеж е тохийташ № 209 йолча кІоарга разведочни скважина толаме чакхьякхарех Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхахьарча Совета Президиума Сийлен грамоте лойла:

Арушанов Владимир Амбарцумович — электрооборудоване гІулакха механика.

Ерешенко Юрий Сергеевич — воккхагІйолча буровой мастера — буровой начальника.

Калмыкова Надежда Антоновнайна — лаборантка - коллектора.

Калашников Олег Антонович — бурув деттачун гІончийна.

Квашин Алексей Иванович — бурув деттачоа.

Колесникова Нина Семеновнайна — лаборантка - коллектора.

Курчатов Алексей Емельянович — буровой оборудованена йолча электромонтера.

Мясникова Жанна Константиновнайна — лоебат уча [illegible] йолча инженера.

Новиков Жан Леонидович — бурув деттачун гІончийна.

Новотельнов Александр Николаевич — скважина чІоагІьяра а оборудоване а йолча воккхагІча инженера.

Смирнов Николай Иванович — буровойшта гІулакх деш йолча электромонтера.

Сысоев Александр Ильич — бурув деттачоа.

Феоктистов Петр Ильич — бурув деттачун гІончийна.

Чернов Николай Григорьевич — буровой мастера.

Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхахьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхахьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный
1969 шера 29 май.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА КОММУНИСТИЧЕСКИ БОЛХЛОЙИ ПАРТЕЙ СОВЕЩАНИ КИЙЧЪЕЧА КОМИССЕ ЗАСЕДАНЕЙ ХЬАКЪЕХАРА

КОММЮНИКЕ

23-ча маера 30-ча маера кийчхоча заседане хиннар дунен халкъашта юкъера Коммунистически болхлойи Совещани кийчъера комиссе.

Кийчча комиссе балхаш дакъа лаьцад 70 коммунистически болхлойи партей викалаша: Австрале Коммунистически парте, Австре Коммунистически парте, Алжири социалистически авангарда парте, Аргентина Коммунистически парте, Бельге Коммунистически парте, Малхбузен Берлина Социалистически единий парте, Болгарски коммунистически парте, Боливе Коммунистически парте, Бразильски коммунистически парте, Великобритане Коммунистически парте, Венгерски социалистически болхлой парте, Венесуэла Коммунистически парте, ВІашагІкхийттача гонтански коммунистий парте, Гваделупа халкъа прогрессивни парте, Гваделупски коммунистически парте, Гватемальски къахьегама парте, Германе Коммунистически парте, Германе Социалистически единий парте, Гондураса Коммунистически парте, Греце Коммунистически парте, Дане Коммунистически парте, Доминикански коммунистически парте, Израила Коммунистически парте, Инде Коммунистически парте, Иордански коммунистически парте, Иракски коммунистически парте, Ирана Халкъа парте, Испание Коммунистически парте, Итальянски Коммунистически парте, Канада Коммунистически парте, Кипра къахьегача халкъа Прогрессивни парте, Колумбе Коммунистически парте, Коста-Рика халкъа авангард йолча парте, Ливански коммунистически парте, Люксембурга Коммунистически парте, [illegible] социализман парте (Марокко), Мексикански коммунистически парте, Монгольски халкъа-революционни парте, Никарагуански парте, Норвеге Коммунистически парте, Малхбоалехьарча Пакистана Коммунистически парте, Панама халкъа парте, Парагвайски коммунистически парте, Перуански коммунистически парте, Польски вІашагІкхийтача болхлой парте, Португальски коммунистически парте, Пуэрторикански коммунистически парте, Реюньски коммунистически парте, Румынски коммунистически парте, Сальвадора Коммунистически парте, Сан-Марински коммунистически парте, Сирийски коммунистически парте, Советски Союза Коммунистически парте, США Коммунистически парте, Судански коммунистически парте, Туниски коммунистически парте, Турке Коммунистически парте, Уругвая Коммунистически парте, Финлянде Коммунистически парте, Французски коммунистически парте, Цейлона Коммунистически парте, Чехословаке Коммунистически парте, Чиле Коммунистически парте, Швейцарски къахьегама парте, Эквадора Коммунистически парте, Къилбехьен-Африкански коммунистически парте, [illegible] гІулакха цІераш йоахаш йоацаш. Подполье бола беча кхы а кхаь парте. Аьрдехьарча парте викалаша — Швеце коммунисташа наблюдателаш болаш дакъа лаьцар.

Делегацеша хьаккхайкадир Совещане керттерча документа проекта хьакъехьа шоай партей Центральни Комитеташта хетарш, «ХІанзарча этапе империализмана дукхьала лоаттабеча къовсама дехкараш а коммунистически болхлойи партеша, дерригача антиимпериалистически низама чакхдоахача гІулакхий цхьоагІо а». Кийчча комиссе [illegible] Іомадир [illegible] йолча партей Центральни Комитеташта мел хетараш а цар предложенеш а барт [illegible] вІаштІехьбаьккхаб проект, цунна юкъедаха тоадараш а тІехьа, коммунистически болхлойи партей дунен халкъашта юкъерча Совещане болха [illegible] дІачулъа.

Комисса иштта хьажар кхьм документий проекташка а, Совещане хьажийта дІачулу уж.

Дег тІарча безаша а новкъосталхца а [illegible] кийчча комиссе заседане.

ЦХЬАНА ЯЬ ЗАЯВЛЕНИ

Пакистана Президента инарала А. М. Яхья Хана вийха 30 мае лоацача визитагІа Пакистане хилар СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин.

А. Н. Косыгина инарал А. М. Яхья Хана вІаши дІа-рха дагабаьлар шин оагІораьхарча советске - пакистански гІулакхий кешаех а шинна оагІанна хьашт делаш йолча дунен халкъашта юкъарча проблемаех а шоашта хетачоа. Дег тІарча безамех вІаши дагардараш доттагІаша санна кхетадечеи хьалашка чакхъьлар уж беседаш.

Пакистана Президента баркал аьлар Пакистане вола аьйна ше хьехарах СССР Министрий Совета Председатель шоайнга варца дувзаденна. А. Н. Косыгина баркал аьлар Президента дег тІара шийна хьоашал дарах.

Президента А. М. Яхья Хана обзор йир Пакистанерча тІеххьарча событей лезама. Уж событеш Пакистана араьхарча политика керттерча принципашца гІулакх долаш яц. Президента хьакхайкадир, Советски Союзашара Пакистана доттагІала гІулакхаш дІахо а чІоагІлуш дІагІоргхилар. Ший оагІонгахьара СССР Министрий Совета Председатель Пакистана Президента доаш делар, Пакистана леладу доттагІала бухашаш чІоагІдара Советски Союзо дІахо а къахьегаргхилараx.

Шинна оагІоно бакъдир экономически, культурни, кхыча дегкъошка шин мехка юкъе цхьана леладеча гІулакхий сфера шеръе безам болаш шоаш хилар. Цхьане леладу уж гІулдаккхаш шинна а мехка халкъашта аьттув болаш, Азерен дерригача дунен тІарен машар чІоагІбара гІулакха аьттув болаш а да, моллагІча кхоалагІча пачхьалкхена духхьадерзаль а дац.

Субконтинентерча гІулакхашта А. Н. Косыгин духхІа а вовккхаю, Президента Яхья Хана белгалдьккхар. Индепара къоастамаша диса дерригa къонсам тІа дола дешаш машара накъьаца къоастадара Пакистане къахьегаш хилар. А. Н. Косыгина бакъдир къовсам тІа дола инде - пакистански дешаш сихагІа къоастадар субконтинентерча халкъий хьаштана ма аьхара хургдолгах ше дег тийша хилар.

Шийнна а оагІоно чІоагІа раьза хинна белгалдаккхар лоархІамеча дукхача дунен халкъашта юкъарча проблемаех шоашта хетараш цхьатара хилар.

ГаргарчІа Малхбоаленера дош 1967 шера 22 ноябрерча Кхерамзден Совета резолюце дІаха тІа хьоастадаза дар цо хилар белгал а даькха, шинна оагІоно хьалкхайдир израильски бІу цо дІалийнача ерригача территорешка ІоІарабаккхара шоаш тІехьа хилар.

ХІана ПарижерчІа Вьетнамах йолча переговорий хьакъехьара вай хьоаха а даь, СССР Министрий Совета Председателен Пакистана Президентен белгалдаьккхар вьетнамски проблема цхьанна тайпара кхыча мехкашкахьа юкъе гІертилга доацаш шийн кхел шийнга къоастаййтара йола Вьетнама халкъагара дІадаккха йиш йоацача бокъон сий дара дарза тІа политически накъьапа къоастанза ярт ца хилар.

Шинна а оагІоно бакъдир ВІашагІкхийттача Къаьмий Организаце эффективность машар хьаллоат табу организаци из хилараx тарра чІоагІье накъхІа шоаш хилар.

Советски Союза вола аьйна Президентага Яхья Ханага хьалхагІа ше дахьийта хинна хабар юха а кердалаьккхар СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина. Ше вехар баркал белаш дІатІа а ийца. Президента хьакхайкадир ше дукха ца гонш Советски Союзе вадатагІа на йиш болаш хилар.

КОЛХОЗА ЗАВОД

Сийна берашаш езаш а нарна Іурла ше хьаш я ба Сунжерча «Победа» ахкача артела кондитерни [illegible]. Дукха пайда эц [illegible] рех хІара шера, дикка хьувкъа [illegible]

Бакъда, дукха сом [illegible] а бо укхаза. Баьха моттиг а йолаш, [illegible] машинаш кІаргла [illegible] кхухьаш моттигаш а нийслу. Дукха хІама йоац цу гІулакха укхазарча Сунженски консерни заводе «ак» аьлча. Цар вІалла хІана а из хетеш юхераш [illegible] машина, Іана тІа маха Іеттача санна сакхат хилча а. Бахьа моттиг йоацаш дукха бов сом.

ХІанз деза «Победагахьара» кукъа хила вестан я из завод. Укхаза колхозникама шоаш хьаллоей [illegible] Юкхера шуватурни, [illegible] бахкаш чакхдоалаш латт. Из-хьалхе колхоний юкъарча тІешалмеча - организаце. Шера цхьа милаош банка консервиш хьее вІаштІехьдаргда колхозаний цу заводе. Цар белгаланашка мел кхебу сом дІачу а эзарга.

М. НАРАЕВ.

В. И. Ленин вавь 100 шу дизарга

ИЛЬИЧА ХЬИЙХАЧА НОВКЪА

9 мая дена 17 майга кхаччалца СССР журналистий Союзо «Ленински дешарш» ахача теллина [illegible] семинар гулбира. [illegible] хачча вала тIе Ленински меттигашка гIолла [illegible] бер 250 журналисто. Уьш тайнаве яр маршрут: Ульяновск — Казань — Горький — Ярославль — Ленинград. Журналистий кьаллаш хилар партийни советски кулгалхошца. Ленин ваьхна, хIиннача исторически меттигашна хилар.

Цу семинаре декъа лецаш хилар тха корреспондент. Тахана зорбатох доьшу цо цхьа материал.

1. УЛЬЯНОВСК — ВАЬЧА ДАЬХЕ

Уж доьшуш дукха туристаш ба Ульяновски. Города улицашка го баш я махка масса а мийнгера нах. Из хьотадош а ду! Хьанахоьшалц латт сийлахь-доккха ди — В. И. Ленин вавь 100 шу дуза ди. Революце баьчча вахча, цо хьахча, доьша махче хила гIорт хIара сег.

..320 шу дьаннад Симбирска. Шуй хана дукха хIама бIаргадойнад города. Ункхаза гIоллае чекхбьннаб кертнукъьэла бальан латаш хинна Степан Разина бIу. Унказа гIолла Москва щуй тIеххьарча новкъа вигаб лаьцна вугаш хинна дгарпой баьчча Емельян Пугачев. Эрсий гIеревьнна историк Карамзин, писательш Гончаров, Сентелеца, поэташ Язывзьевн, Минаевн Симбирска баьб. Цу городаца юеъзинна я Огарева, Григоровича, Аксакова, Садовникова, Некрасова, Панферова цIераш.

Цу хана хIамига губернски город хиннай Симбирск, цига ваlлаш хиннай 30 эзар сег. Машинаньъа гьана улляш хиннай из. Хьоар доькизан хьу [illegible] ловдан баьца предприятеш шера [illegible] цIаккхна а промышленность хиннац цига, боли беш хиннай шин [illegible] училища. ЦIа бIаь уьехо [illegible] цахе больница, хиннаб, цхьабакьда, цорттa хиннад киназаш, монастыраш, кабакаш.

Советски Iаьдал латтача шерашка тамашийна кхиъна хиннад Ильич вахна города. Сиха дегIанхаб Ульяновск. Уьш тIекъорщ шерашка Волгаль Сенига вахча хили даьхь а доьнна дикка цIахаденнад доьзуз. Унказа хьахиннай Засвияжский аха керда баккха дайон, 1943 шера хьальа йоллаьй ю, хIьта хIанз цига боли беш я йоккхий промышленни предприятеш.

ЦIн хьоз йоза «Хьоьш» арахецача шорй заводеш доккхал ду ульяновскица. Вай махка а доьзал даьх а чIоьгIа хеттеш я уьш. Шоазтъе [illegible] махка [illegible] Ульяновски арахIеца машинаш.

В. И. Ленин вавь 100 шу дизара сийна кьохьегамо махка а этта кора толлучеш дела ала уникальни станокаш, электромашинни двигателаш арахецу заводий коллективаша, кхыча промышленни предприятешa.

Иштта я тахана Ульяновск. Цхьабакьда, дунии массе а мийнигера уьш нах эттеге хьалле В. И. Ленин вахча, [illegible]

Цейтральни универмаг [illegible] Гончарова улица хоьаделе Ленина улица. Унказа, № 58 болча цIерга 1929 шера хьйййадай Ленински музей — къахьегамхоша шоьй 'Бахча' ду хоза памятник. Эттеге хьелла цига водо Ульяновски лэв шенар.

1922 шера дегаевала из музей хьаьелла. Цу шера 4 августе «Правда» газе бер В. И. Ленин вахча цIа цахаметтозтадэ Симбирски губисполкома решени [illegible] хилара. 1924 шера Владимир Ильич кхатга доьшш тевзнета [illegible] тхе доьшцца вай махка дукхача меттигашкара ленински меттигаш лора а тхо а а хьаш кьастаме узар.

1925 шера 5 апреле хиллачу Ульяновски губерне Советий XIV съездо уьх тайпарв соцам бир: «В. И. Ленина цIн бIашерадешшна хийтара губерне кертгара дахдар лоарзIаlда из зваза цIа лорадар а из диза юзаметтаоттадар а».

В. И. Ленина ЦIа-музей вIашагIделлаш а хьадаллаш а Iалелмто доккха мохкъостал дир Анна Ильинична Ульянова-Елизаровас, Мария Ильиничнас, Дмитрий Ильича Ульяновгар.

Дукха уйлаш дог чу йоссе Ульяновгар дезал баьхача цIерга дIачуваьча. Унказа цхьана эоз хьохкъал дела, дина хIуьна белода, цуи барт бола дезал, дуккъе просвещенина цхайгара доккха беркат доьна хиннац дог доле цIен де — Илья Николаевич, дунен гIорча [illegible] доьнза хиннарех бола — Мария Александровна.

Музейга хьаьна дIабоьалу довккхача, перIстача ен-цIерIера. Цу чу латт кхьааре рояль, диван, креслаш, хIачига горга истол, кхорга. Кора тIе зизаш де. Цхьа сов, цу хилча а мегаргьэр-из але йиш болаш хIама ец цига. Берригана дезала вIашаrIа а хийта салойаш хиннад цига. Серешь берошта рояль а доккхаш кхлеш, романсаш доккаш хиннад Мария Александровнас. Рояла тIе хIанз а ала композитора А. Н. Берестовски «Аскольдова могила» хьача оперо а мусэлькай [illegible] берой сборника а партитураш. ХIьмига доича хана дена музыка дукха даш дника Ульяновгар берош. Бохкза хийча а байнабец цар музыкацера безам.

Хьаьна цIерIеро В. И. Ленина дас — Илья Николаевича бохь беш хиннача кабинете чу деал вай. Письменни истола тIе дела тайп-тайпара служебни документаш, инспектор а цул тIеьаьгIа халкъе училищий директор а хиннача хана цуи хиннa лечеш. Губерне халкъе образоване болхах цо уттам отчеташ. Массанe а бIарг тIеэтт Илья Николаевича педагогически болха 25 шу дизарца дуьзаданна цунна [illegible] совгIата гиначе бозача письменни прибора.

Кьеча хазаге даьшйтa гIертаеш дукха кьалеч Илья Николаевича. Симбирски губерне цо болч беча юкъагIа 89-нагаро 434-нага керлача тIекхйттай школаш.

Илья Николаевича кабинетара дадана Мария Александровний цIерIа чудеал вай. Кормдорецара цIа кьастадаш цхьэна кIада дол. Цуьна тIеехьаша латт цкьна менги, уллуь — кьеча [illegible] Кора кIел латтарв истола тIа [illegible] хIамаш, [illegible] Дукха дешаш хиннаб Мария Александровна. Эрсий классикий Л. Н. Толстоя, И. С. Тургенева, кьехьар произведенаш уллуь латт немецки, английски, французски мазталара Гете, Шиллера, Шекспира, Гюго книжкаш. Шуй берешна дика воспитательница хиннаб Мария Александровна. Берешта дезамургдола [illegible] ловзараш деш хиннад цо, урокаш [illegible] дIэтьарча [illegible] меттеш IоьаIде [illegible]

Къастта дог тешаш Владимир Ильича цIагIа хиннача цIерIа дIачуваллаш. Цу чу [illegible] дешарна бере эшачун совгIа хIамаш. Гинак [illegible] книжкаш учебникаш [illegible] полка, географически карта. Стола тIе [illegible] классашкара отметкаш тIейона табелаш, похвальни листаш.

«Дешарах атта кхетар хь. ХIамагIна классашца волаш дена дикагIа вола дешарна волаш хьаьвоьгIар, хIьта из мутта хиларах цунна классера класса волаш хьалхара совгIаташ а тевара», — кхаш язду А. И. Ульянова-Елизаровас. Из мутта хилар къаьлван стола тIе улаина доьшна медаль, зрелоста аттестата, гимнази чакхьыкхачуьа тIехьагIа дешча характеристика.

Вай махка чIоьгIа безаш я ю лера а ю Владимир Ильича вахарнаа а бехкаца а кхедаьнна меттигаш. Царга хьаьна дукха мах уьх. Цхьабакьда къастта дукха лела латт В. И. Ленин вахча городе — Ульяновски. ХIара дечча В. И. Ленина музее туьа [illegible] эзар, хIьта цкьадолча дийнахь — пхи эзар совгIа сег. Музей хьайбйлинача дена цига кхечиг лхи миллион совгIа сег.

Чувашаш халкъе поэта Педер Хузангая ма дилара «доцен доьррига массаш, дерриге хийцаьне чакхдаьннад ункхаза гIолла. Дерригаш а доьнна хурга. Хьинаьача ца пемар хоьгIерга.

..Бернала дешаш, шовлта хатараш дIаздаьа масса а меттала. Хотаргхьаза масса а меттала. Нагахьа санна цхьан халкъа дешаш деца, уз а унказа хурга».

Музее тIеча [illegible] йоьзош дешча хана къаьтта гу В. И. Ленинцара хьаьтай безам, кху а дешаIа теш хьо цун сийлаьх-доккха гIуллакхаш хьацан дена [illegible] хьаргхилара.

«Тхьан итт шу доьлча хьайзар сона В. И. Ленин, хIьта цу хана дена са дерригана гIуллакхашта хьезам беш хьевоагIа из...», — язди хаду 1896 шера дена КПСС чьей хьоьре Ф. Н. Петрова.

Цхьаьцкъ йоздуч уьх [illegible]

«Са, монголески студент Кумба, чIоьгIа раьзе ва Ленина музее сайна дена гIуллакх. Са цецаьалххар кьоьнана Ленина дешера дахьна хаамаца. Музее экспонаташ сона дайзар цуи а цун дезале а вахар. Аз хьардеф [illegible] Ленин сийлахь-доккха гIоьлла хилар...».

Французски коммунистически партия делегаца членташа яздид: «Француз коммунистически партия делегаци Ленин вахча городе — Ульяновске хьа вIашгIояддахарех дог тIора берааш ваь КПСС Централъни Комитете. Ленин вахча а бехкача а цу историчеси меттиге чIоьгIа [illegible] Социалистически Францин беьненце доьттабеча кьаьзама тIа дегаш денна ураунтаду Ленина [illegible]

«Нагахьа санна со поэт валара, уьх цIерIа хинначул тIоьаьгIа бошха-дика стихаш язьэргьар аз. Нагахь санна со оратор валара дунена дуьцергдар аз сийлахь-воккхача Ленинах. Цхьабакъда, со берригаш а мо сег шере вец, цуьдууьа унказа кхедутт ло сайга дор — дов», — язди хьаду москвича А. Шорохова.

Дерриге [illegible] дешнаш цхьане язддд:

«В. И. Ленина ЦIа-музей Боккха школа я, цо хаетам ву [illegible]

Тайп-тайпарча хана Ульяновгар дезал баьха кхи а хье цIа де городе. Царна дика дерз ду [illegible]

Коммунистически Советски улицаш вIашш тIехIйохьаьна сахьгга, историка Карамзина цIерагIа спорт дукхьала догIа хьаxхе Симбирски классически гимназе чухиина шозза вIашхьёша. Юй цIа. Цига дешш вахIаа гимназист Ульянов Володя.

[illegible]

Шоллаг1а хана тIе а [illegible] мемориальни зона. Цуьна чудогIо массахь классни цIа, ленински картинни галерея, актови зал, [illegible] Владимир Ильича [illegible] гулдаь документаш дола цIа.

В. И. Ленина вахара [illegible] эдар дешархошта [illegible] Ленина орден [illegible] № 1 йолча школа педагогически коллективаша. Вай махка цу цхьан школана [illegible] дола совгIат.

Ульяновцашна чIоьгIа сийну В. И. Ленина да Илья Николаевич. 1948 шере цуи сийна [illegible] Гранитни постаменте тIа латт бронзай бюст. [illegible] Илья Николаевича [illegible]

Ульяновске дукха а [illegible] Гончарова, [illegible] революционни [illegible] исторически меттигаш. [illegible] 120 метр [illegible]

Цига [illegible] Ульянов Володя а. [illegible] Симбирски пристанеш, цига дукха [illegible]

ХIанз [illegible] Новый Венец [illegible] бульвар. Цига [illegible] ульяновцаш.

Цу бульвара тIа латт 1918 шера [illegible] Симбирски [illegible] обелиск.

..Ульяновск город-музей [illegible] город-стройка а. [illegible] керда гIирсаш. [illegible] кварталаш. Городе [illegible] В. И. Ленин вавь 100 шу дуза ди [illegible] город [illegible] ульяновцашта. Москвара, Ленинградера, [illegible] городашкара [illegible] инженераш, специалисташ.

Массехк шу доьлча [illegible] город сибат. [illegible] город [illegible] мемориальни центр. Из хьалхе В. И. Ленин [illegible] Цига хурга В. И. Ленина Центральни музей [illegible] Ленински зал, политически [illegible] 1400 меттиг йола [illegible]

В. И. Ленин вавь а [illegible]

[illegible]

[illegible] Ульяновск. [illegible] В. И. Ленина ЦIа-музей [illegible] Ленина [illegible]

М. ХАМХОЕВ.

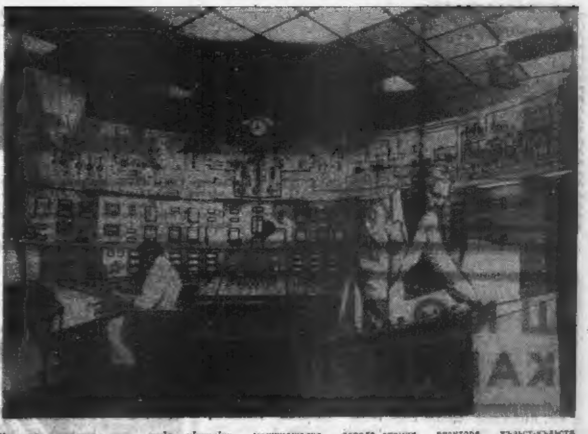

Чехословакин энергетикаш догIа [illegible] перспективни пландаргIа уьх сарттарча шерашка хьалхе лаьрхIад массехь атомни электростанция. ХIанз Пльзенерча В. И. Ленина цIерагIча машинашъеча заводе хьалъьча йоккхача экспериментальни базе тоххаш да «Богунице» ахача ЧССР эттара хьалхарча атомни электростанце оттаергIолаш йолча атомни реактора къаьст-къаьста доакхьош.

СУРТА ТIА: атомни оборудованена пулгалду пульт.

ЧТК—ТАСС сурт.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ИЙБУ

«Горскнефть» мехкадьтта промыслови управлени [illegible] за мехкадьтта кертгарачерга дукхагIа хул. Дукхьал уьх тIеххьарча кхаь шера хьадоккха мехкадьтта 1,5-за дегIаденад. Хьадаккха мехкадьтта дегIаахарга а дерриге хьадоаккхача мехкадьттага а диллача кха мехкадьтта промыслови управлене вай республикерча кхыча мехкадьтта промыслови управлениита юкъе кхоалагIа моттиг лелаш. Уж къахьегина толамаш дика вIашгIехьдаьннад мехкадьтта промыслай коллективаша, Iаьлий-Юртарча кIоарга буруь доттача контора коллектива хьинар кха да деш къахьегарах.

Хьадоаккха мехкадьтта совдаккхара керттера дар да буруь а тIеха керда скважинаш болх бе йолалийтар, къаьнача фонда скважинашкара хьадоаккха мехкадьтта дукхагIа хилийтара геолого-технически мероприятеш чакхьяр. ХIаданача шера буруьдоттараша мехкадьттахошта хьачуэар йоцаш леннит бола йиъ скважина. Уьх шера керда болх бе болалийта лорхI пар 5 скважина. Цу скважиней чотах хьадоаккха мехкадьтта 231 эзар тонн дукхагIа хурга.

Хьадоаккха мехкадьтта дакхадар дуккхача дахььа тийша да доцаш хьалха буруь тоха а кхана скважинаш дIачуулрах. Из даца кхечд а деш скважинаш [illegible] хьинар кха из деш къахьег промыслай мехкадьттахоша буруь доттаршца хьалма. Сенна меттала скважин хьада хьалха боле бе болалийтар цкъ. Из балхан ходош планал совгIа дахккар бIаьх [illegible] «[illegible]».

Промысловашкхо хIара доьнна дукха балхаш ду къаьнача фондай скважинашкара хьадоаккха мехкадьтта а дукхагIа хилийтара. Мехкадьтта тIоьнашта обработка ю кислотни эмульсешца, поверхностно-активни веществашца, кхетта дукха изоляционни балхаш а кхоачашду, кхьйола прогрессивни методаш балха юкъаехуь. Цар дукхагIа хулийт къаьнача фонда скважинашкара хьадоаккха мехкадьтта. Уж даьк йийша мероприятеш чакхйоьхна уьх шера планал совгIа доккха лорхIа мехкадьтта 75 эзар тонн я. Масала, скважинашта нефтекислотни эмульсешца обработка ярах уьх шера дакха лорхIа мехкадьтта 16 эзар тонн я.

Къаьнача фонда скважинаш йаза пайда эцаре доккхий декъарш хьалхашка латт скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллективе (цеха начальник А. А. Горьковой). Уьх шера цар капитальни ремонт эргьа №№ 106, 507, 123 йолча скважинашта. Цар шу чакхдалалхьа планал совгIа 40 эзар тонн мехкадьтта лурга.

Промыслашна скважинашта гидродинамически техникаш доре а вIашгIехьдолийт хьадоаккха мехкадьтте дикка дукхагIа хилийта. Цу техника балийна къаьста гучадевлш кIара сийлахьа мел горнаш а мехкадьтта совдаккхара, шалагIа кхоачамбоцар пийсдала йиш а цар бола тIа. Цун тIоьаьгIа пийсар кхоачамбоцарш дIадахара хьала бола мероприятеш болгаIйоьах. Промыслови техникан дечa «Грознефть» НПУ коллективна доккха мохкьостал ду «СевкавНИИ» Iилмай кандидат Э. В. Соловьевский керта латтача № 28 йолча лаборатора коллективна.

Мехкадьтта дакьаре уьх [illegible] летха план хаьал хьалха кхоачашьяр дукхкхача даькъе тийша да мехкадьтта даккхара резервашний ханнахь кийтьярах, цуи запасаш лаьрхIачул лакхагIа хилийтарах. Тха мехкадьтта промыслови управлене йолаш я хьадоакхха мехкадьтта совдаккхара резерваш. ХIанз Эльдарове ахача майде буруь тохаш ба кIалхарча мелови тIоьнашка тIахкхачара. Цига мехкадьтта доьллаш хилара тхо дог тийша да, хIана хьахча цуи лоьпилкхарча Iаьлий-Юртерчи Хаян-Неутерчен майдашка йоккха мехкадьтта кIеди техай. Эльдаровски майде малкбуэцш оагIонгахьа тIерча мелашка мехкадьтта хилар йоккха перспективаш я.

Iаьлий-Юртарча майде тоххаш балхаш деш да йоккхий перспективаш йолча тIоьнашка тIахкхачара, хIьта кIалхарча мелашта тIакхачара деш дола промыслашни балхаш чакхдоллаш латт. Из балхан доьлш ер шу чакхдоьлача хана цу меттигера хьадоаккха мехкадьтта 20—30 процент дукхагIа хурга.

ХIанз цхьоалагIчеи шоллагIчеи мехкадьтта промыслай коллективаша дукха балхаш ду №№ 82, 84, 507 йола скважинаш карарзлара. ХIаналехьа цига аккъй бIаь метраш трубопроводаш. Уьш мехкадьтта проводаш дIахоттара балхаш а чакхдоьлаш латт. Иштта мехкадьттахоша кхоачаш дечa балхех боккха пайда а болаш планал совгIа ияттаэ, бIаьш эзараш тоннаш мехкадьтта даккъхьаргдахарах дог тийша да тхо.

Г. ПРИСТАНСКИЙ,
«Грознефть» НПУ керттера геолог.

ЛОАРХIАМЕ ДЕКХАРАШ

КЕПАЙОАЗОН ОБЗОР

«Ленина никъ» ахача КПСС Наьсарен райкома газето доккха мохкъостал ду райкома партийни организацеца пхе шера плани В. И. Ленин вавь 100 шу дизара сийна тIайийца социалистически декхараш кхоачаде къахьегамхой оарцагIбоахача, кхаьа коммунистически къетам луча.

В. И. Ленин вавь 100 шу дизара накъаболхаш района къахьегамхоша лакхара социалистически декхараш тIаийцод. Из «[illegible]» болхашо продукци лакхара а, хIанэта котта промышленни продукци арахецара а даькхе. ЦIудукха́й редакце йоккхий торонаш я газета оагIонаш тIа цу декхараща дуьзаденна лоархIаме дешаш дуаца, кхыце къахьегамхой дикагIа дIаэхетабе.

Белгаьде доагIаш да цу даькъе газето цхьабола болх беш хилар. Дика вIашгIехьдаькъа дийцар газета оагIонаш тIа бIаьстан балхаш кийчо ярца дувнаденна дошаш. Из за дIайолалуча хана йохьайр газето «БIаьстанна накъадолаш» яха рубрика. Цу кIал беца еттар керта боахама техникаш ремонт ярах, совхозий кхаьша удобренеш сахарах, кхы дола бIаьстан кийчо яра деш волча бахьех йола материалаш.

Шенлантта уйла тIаьхийтар газето кхашцара бIаьстан балхаш дикагIа йолча агротехнически хадашка чакхдаха керта боахама бахлий оарцагIбахара. Хьахиша латта декхараш къаьста дIадоьхийташ, дикагIа болча механизаторий опытах чах дIахкетабеш, пайда ерца беза торонаш гучадахара уж тIахьехаш ю цу тайпа газета оагIонаш тIа хинна хIазаметка, корреспонденции. Газета кхаст-каста арайолх «Тха хьалха латтараш» яха рубрика.

Газета оагIонаш тIа иштта нешинну актуальни дешах йода статьяш. Цар авторош ба керта боахама а промышленни предприятей а специалисташ, лораш, кхьбараш. ЛоархIам болаш меттиг дIалоацаш я газета оагIонаш тIа цхьацца йолча бригадий, звеной хьалха латта оцьт юкъаш йоза материалаш а.

Массалона хана ду газета тIа кепаетта статьяш районе вахарга, совхозий, промышленни предприятей практически гIуллакхашна бувзаш чIоагIагIа болаш ю хул газет дешараш сакьердамегIа, пайдамегIа хулга. Цу тайпара материалаш я газета тIа. Къаьстта белгалье йоагIаш я В. И. Ленин вавь 99 шу дизара хетаь Къилбаседа-ХIирийчен Правобережни района «Коммунизма байракх» ахачеи Чеченой-Балкхарийчен Майски района «Ленински никъ» ахачеи газетий редакцешна цхьана арахийца номераш. Уж номераш дика вIашгIехьаьхьа, чIоагIа уйла тIаьхийта кийчъьй редакце.

КIезига терко яц газета кхоачамбоацарашта критика яра, иштта кхагIа йолча критически материалашна газето гучайоах йолаш йола, пайда из яцаш йоса тергаш, белгаду кхоачамбоацараш дIадахара накъаш.

Бакъда, «Ленина никъ» газета болх яц боаггIара дика вIашгIехьбаьнна дIакъу аьча ний-са дац. Цхьадолча лоархIамеча дешаш боагIIача тайпара терко яц газета цай оагIонаш тIа.

Пхе шера плани ханал хьалха кхоачашьяра къоасам лоттабеш йа района къахьегамхой. Цунна тарлуш да Ленински [illegible] йоцца сийна цар тIайийца социалистически декхараш я. Районе газета тайп-тайпара дол керттера тема я хийна дIаотта доза дешаш да уж. Газета кIезига дуаш уж, каст-каста хьалха дахан къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш. Цу даькъе кIезига лопдеш газето района организацой, совхозий, промышленни предприятей кулгалхоша, кхьнача пачхьалкхай планаши тIайийца социалистически декхараши кхоачашдара бахлой коллективаша [illegible] къаьсаш доаттаду лоарха йола статьяш а.

БоаггIача тайпара терко тIа бахийта дувцаш газета дIадахача шера районе лакхашара а хьайбай продуктивность лакхара а плани кхоачашьярах, пхьайолча совхозашта дьюча [illegible] лецаш учет ю ледар санна волча кхоачамбоацарех. ХIара дешна газета оагIонаш тIа дувца воза кхоачамбоацараш дIадахара, оррига торонаш оарцагIьахара да доагIа.

Цу гIулакхе газета балха формашта юкъе дикагIа дарех да ейдац еша. Бакъда, газето кIезига пайда эц цу формах.

ДукхагIа уйла тIаьхийта еза газета редакцо партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш хахарца дувзаденнача дешарах газета тIа яздара.

Наггахьа мара цийслаш газета тIа йоза айдац я еш организацешна, партийни, массово-политически, культурно-кхетама балхах яхьа, дикагIа болча пропагандистех, лекторех, политинформаторех, агитаторех бола, районерча культпросветучреждений балхах бола материалаш.

ХIанзарча хана цхьаккха газет хила йиш яц [illegible] Ленински темах дах доза дешаш ца дувцаш. Ленински вахте деттача кхера [illegible] «Ленина никъ» газета цу дешна терко яц алдщ йиш яц. Бакъда «Къахьегама ленински вахте» яхача газета рубрика кIал кеп еттача хIаннигача заметкех, информацех, фотоснимкех кхоачаш баь Iеш хилча я эйба да. ХIаьта хIара номер тIа хила еза рубрика. Цу рубрика кIал [illegible] коммунизм хьалъечун къахьегамаъ [illegible] материалаш.

Белгаде доагIаш да [illegible] газето кIайолаш рубрика чIоагIа уйла тIахийта кийчъа я каст-каста газета тIа юлаш а хила езаш. Из гIулакх «Ленина никъ» газета иштта делаш. «Тха хьалха латтараш» яха рубрика йолаш а «Къахьегама сийлен наха» яха рубрика йолаш газето. Бакъда, хьы дIахо ца йолаш йиеш из. КIезига кийсау газета тIа партийни рубрика я.

Белгаде доза редакце балхара кхьыдола кхоачамбоацар а. «Ленина никъ» газета тIа дола эттача критически материалех дукхагIа яраш цар тIа дувца кхоачамбоацараш дIадахара фу даьй газета дешарашта ца хоаш [illegible]

Таханарча дене дIадехарашка хьежжа вIашгIехьбаккха беза редакце мийй болх, пхе шера плани ханал хьалха кхоачашьяра, бах ма боаггIара В. И. Ленин вавь 100 шу дизара мехкъабала кхьадег гамой оарцагIбахара районни партийни организаце бекьотта гIоачча а тийна дIаотта доза «Ленина никъ» газет.

В. КОТИЕВ.

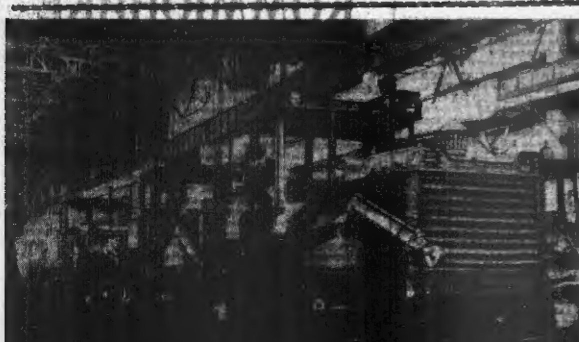

Челябински тракторни заводо промышленни сергIа вIашагIъеллай «Т-130» яха хьалхара пхи трактор. Предприятеси уьх шере бIаш уж тайпа машинаш арахецаргьа. Лакхарча технико-экономически къокхамашца кхьнера тIехйола «Т-130» яхар заводо хIанз арахецаш йолча «Т-100М» яхачар метта арахецар йолаш я.

Сурта тIа: «Т-130» яха хьалхара промышленни тракторни дIадаьйте кийчъеш латт.

В. Кантищенко сурт.
ТАСС фотохроника.

ПХЕ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Массехь шера «Грознефтехимзаводы» объединене предприятеншта юкъе хьалха латташ хьоьагIа Грозненски химически комбината коллектив. Пхиплетка кьагIа шера а хьалхара моттиг хIахецаш ю. Товарни продукци арахецара пхе бетта плани хаьал пхи ди хьалха кхоачашьяьй комбината бедхлоша. Ер буьт чакхбалалехьа планал совгIа арахецаргьа итташ эзараш сомахьа продукци. Къаьстта дика къахьегаш бегIахьальний Олгефер Виктор, Сидаков Сергей, Уткин Игорь керте латта фенол, ацетон, полиэтилен арахецача пехий коллективаш. Цар пхе бетта план 24 мая кхоачашьяьй.

Н. КОСТЫРИНА,
уж штатни йоца кор.

ХИЙ ДИЛЛАРА — ДУКХАГІА ТЕРКО

Нохч - ГІалгІайчен юрта бахамна къахьегамхоша боккха къовсам лоттабу хий дехкача лаьтта хІора гектара тІера 30—35 центнер гуракхьа йийна даат, 45—50 центнер хьажкІаш, 40 центнер дуга, 300—350 центнер шекара свекла чуэ. ДІайиначача хІамашта гІулакх дара балхаш шуй ханнахьа ду, къаьстта боккха терахь тІабехийт кхашка хий дехкара, хІана аьлча, хІата хьулкъаш лахбара керттера фактор из болавдаь. Масала, хьалларгъя вай Грозненски района Ленина цІерагІа колхоз. ДІайиначча хІамашта хьалха шеаш оттаьча календарни графикага цхьажа хий тохаш ба хий дехкараш, хІьта, уж балхаш деча къахьегамхара безам сорбаккхара мероприятеш а чакхйолх. Из бахьан долаш хий дехка установкаш дийнахь а буса а па халдаш болх беш я. Хадаваца шеай нормаш тІеккхоачаш а сой кхашка хий дехкаш хьабегІа А. Шестопалов, Б. Тауев, Н. Домаев, кхыбараш. Болхеза кулгалхоша цу тайппара болх дика вІашгІехьбаккхарах кхашка вегетационни хьисапе хий диллара план тІеккхоачашьлай. Иштта дика дел ала йиш я дІайийнача хІамашта хий диллара балхаш кхоалагІча сомий-баьцалларий совхозе, «Надтеречный», «Знаменский» яхача Надтеречни района совхозашна.

Цхьабакъда, цхьацадалча бахамашка уж балхаш дара гІулакх дика оттадаь хиларах соведелга дац. Цхьацайолча колхозий, совхозий парторганизацей, бахамий кулгалхошц дерттІа вІашгІехьдаьхадаш уж балхаш. ХІамаш дІайийнача яхашка гІоьдал тоьаш йоацидта шоашта ховшие а юртбоахама культурай хьувкъам алсамбаккхара болча цу лоархІам болча резервах бизза пайда эцац. Иштта, Грозненски, Надтеречни, Сунженски дукхагІйолча колхозаша, совхозаша хІана а тІехь кхоачашьаьнц кхашка вегетационни хьисапе хий диллара план. Масала, Наетеречни района «Новогорский» совхоза севооборотий кхашка долаш дела хий эшаш долчул 27—39 процент кІезигагІа да. Цхьабакъда, совхозе йолш йолча бархІ догІан хьисапо хий детлача установках болх беш паІ мара яц. Фу ала йиш я цу бахама специалисташа, кулгалхоша, парткома болхлоша беча балхах?

Кхы дикагІа отеадьдац «хьотденлача» кхашка хий диллара гІулакх Грозненски района щелладгІча баьпалларий-цурий совхозе а. Цу бахаме бархІ догІан хьисапе хий детта установка я. Бакъда хІара денна кхашка хий тохаш 3—4 мара хилац, хІаьта совхозарча 72 поливальщиках дениі кхашка болх беш хулараш а 30—40 сиг мара ац. Бола цу тайпара дезара оттабарах дІайийнача хІамашта хий диллара график кхоачашьлац. 12-гІа мая тІаккхоачаш деррига хий теха дезача 637 гектар лаьттаех 206 гектара тІа мара теххдцар яц. Кхы эргадаьнийдац уж балхаш тІехьа тІайоагІача декадах а — план 70 процент мара кхоачашьлац. Кхашка хий диллара план кхоачаш ца яра бахьан да, белгалдаьчарна нийсса, бийсан машинаша болх да бар. Цхьаккха а установка го йиш яц буса кхашка хий тохаш. Хий дехкача лаьттацка лзат кхедара тІанйиа декхараш кхоачашде йиш йий-те кхашка хий диллара гІулакх иштта дезара оттадаьча бахамашка?

Грозненски района «Советская Россия» колхозе деррига а лаьттан хий дехкаш да. ДІадахача шера цу лаьттан тІара 16,9 центнер кІа, 16,7 центнер хьажкІаш, 56 центнер коартолаш чуера колхозхоша. Цхьабакъда укх шера а гІулакх кхы вргадоле тамаш йодаш да, хІана аьлча дІадахача шера шеай балха нийсденна гІалаташ, теркалде дага бац колхози кулгалхой. Кхоачашьлац укхаза кхашка хий диллара план, хІаьта поливальщикашта дІайовзийтац царкъахьегампара безам сорбаккхара мероприятеш. Иштта мара пайда эций колхозе материальни стимулех а. Цхьаккха а агрегата тІа бІаргаго йиш яц хазара кара тела цІа [illegible], аракепаш «Молния» листокаш. Механизаторашта юкъе йоаржальни бовкъала йола социалистически аьх.

Хий дехкача лаьттех бизза пайда эцара Іальмите лоархІаме да уж лаьтташ звеньашна дІалехьар, хІаьта хІара звено ши-ше даьккхача ялата учет лелаяр. Звено болхлошта алапи дилар пар чуденача ялатага хьежаш хиларо тІахьех уж хІара гентара хьункъам алсамбаккхара. Бакъда из санна лоархІам болча гІулакха теркам тІабахийтац Надтеречни района «Братский», «Новогорский», «Озерный» совхозий кулгалхоша. Юртбоахама культураштa хьалхара хий тоха ха дІаьлпкай, бакъда цу совхозашкара хий дехке лаьтташ поливальщикашта юкъе дІадийкъадаш хІанз а.

Ховш да, кхашка хий диллара бала Іилман ларде тІа вІашгІехьбаьккхабхуле, нах хьакулар дукха алсамдоалийга. Бакъда Республика юртбоахама министерства оттa а аь боахамашка дІакхачийтац кхашка хий диллара нормаши ханаш, хий дехкача кхашка культураш кхевра рекомендацеши. Районий оросительни системий управленешка гІолла лаьттанпара тІоадал белгальяра службаш вІашгІехьыхкача йота боахама министерства ший цаннахьа колхозашта, совхозашта дІайовзийтац кхашка хий диллара нормаш, ханаш. Из бахьан долаш, масала, «Атагинский» совхозе кхашка хий мел лела дезаа маца лела деза а хетаргаьа оттаду.

Республика боахамашка кхоачамбоаш яц гидротехникий хадраш, хІаьта болаш болча специалисташта цар болх деттІа дІабаьра оваш дола кхалаш вІашгІехьдахац. Иштта, Грозненски района «Юбилейный» совхоза гидротехника доалахье яц эшаза дІа-ида воза машина, хІаьта кхо специалист эшача «Советская Россия» колхозе паІ мара гидротехник вац, хІаьта из а ший болх беш вац. ВІалла а бац тиш специалисташ «Атагинский» совхозе, ЦхьоалагІча мал шІерагІча колхозе. Ала деагІа уж специалисташ дукхача боахамашка ца хиларал соьгІа лаккхьарча дешара заведенешка нах дена бахийта а бецацига.

Дукха кхоачамбоацараш да ваІ республика хин боахамел мелиоративни гІишлош хьалъечеш. Мелиорацеи хин боахамел министерства, «Чеченингушводстрой» гІишлоньеча управлене ший ханнальа эксплуатане дІателац дукха хина боахама объекташ, хІаьта хьадеш долча балхий лекха лоха дуц, лахачекашка дІателац хьальнча гІишлошта эксплуатаци яра документаци. Керттерча даьхе мелиорацеи хин боахамам министерства бахкагІа ер кхоалгІа шу да молалгІча баьцаллрий-шурий совхозе ях бІаь гектара тІа хьалье болаль кхашка хий декха дІакъайта система аь на йоала. Цу тайппара дика ха тІехьальай «Советская Россия» колхозе хий декха участкаш хьаль япара. «Чеченингушводстрой» гІишлоньяра управлене шеай йодри йол ерига тераш осрнагІьяха Ленина цІерагІча колхозе «Гардалинка» дахачара ирригационни мелиоративни балхаш махулла сихагІа чакхдахара.

Декхха невкъостал оа колхозашта, совхозашта «Сельхозтехника» объединенегара а. Дукха кхоачамбоацараш нийслу объединене балха бахамаш кхашка хий дехкача машинаца, инвентараца, ІалашЪарга диллача а. Дукхьала из бахьан долаш дукхача боахамашкара кхашка хий декха техника болх ца беш а, хІавза болх бечун а къахьегаш оссарье лела я. Уж кхоачамбоацараш а махулла сихагІа дІадаха деза.

Хий декха лаьттеш долча боахамашка нийслуш дола гІалаташ, кхоачамбоацараш махулла сихагІа дІадахара царцагІовла беза хІара колхоза, совхоза кулгалхой, специалисташ, бизза теркам тІабахийта беза дІайийнача хІамашта гІулакх дара планаш, графикаш кхоачашьяра, хий диллара технологи нийса лелаяра, техникаш боагІа лаІда эцара. Уж деррига балхаш кхоачашдара сарцагІьяда еза КПСС райкомаш. Цар дукхагІа терко яиза лаьгьяц хий декхача лаьтташ тІара къаьстта дукхагІа хьувкъам чубар, цу хьакъехьа юкъхьанцарча партийни организацей, парткомий, хІара коммуниста лоархІам айбар санна долча денай. ХІара боахаме махулла дикагІа-найиа ца беза кхаш лезадерий цхахьегампара безам сорбаккхара. Цар хьалха иштта опыт шерра дІайовзийтара, социалистически аьха итогаш хьайкаара.

Юртбоахама къахьегамхой деррига хьалаш да укх шера хий декхача лаьттаех пайда эшила дика тоаш, хІаьте луша дуваденна, шоаш тІайиш белаттохате а сий кола а социалистически декхараш дика кхоачашде.

И. САВЕЛЬЕВА,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкома юртбоахама отдела [illegible] заместитель.

Абхазерча чай кхедеча эттаро деккхагІа долла болдамех цхьан боахаме — Очамчирски района Моквински совхозе баьцарча мь лорд пуеца болабеннаб. Укх шера укказа планагІа лачахьал. кхевта йохка лаьрхІа толашагІа йолча лордий 1700 тонн.

СУРТА ТІА: кхаш тІа аьлпай чаь лордаш хьайохке «Сакартвело» яха машинаш.

И. ЧОХОНЕЛИДЗЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Укх шера хьайбаш Іалашдара лоацача - нийсденнача кхоачамбоацарна къаьста хьахьехар, хьайбий продуктивность Іаи эшалдать дакха хилийтара деза, бакъ геттара чІогІа. Цу гІулакх хІанза а йоакхо ч-балбен юб тха района боахамий хьаш лелаярем, специалисташ. ХІара деррига боахамашка вІашагІъехкай доакъар Іалашдергама бригадаш, хІаьта эшш йола техника кийчъа дукха за я. Доакъар Іалашде вІашагІъехкача-бригадаша укх шера Іалашъерга 22100 тони гІожача доакъаре, цу шаьш 9800 тони йол. 37200 тони силос, 4 эзар тони кормилоаш, 10,8 эзар тони концентраторани доакъар, ши эзар тони аьла хьоар. Планах лаьрхІача тайнара доакъар Іалашде торе хургья продуктивность лакхичу лоа ца болийташ хьайбаш Іалашдадаха, хІаьа аьлча дика оттаьй дІадахача шеранкарча опытагІа хьоаш. Планах Іалашде лаьрхІа доакъар кийчдаро торе хулийтаргья хІара условени хьайбанна 20—25 центнер гІожа доакъар, ед цаькъе 10—15 центнер йол а йолаш, хІаьта 60—65 центнер кошка доакъар, 8—10 центнер концентраташ кхачийта. Денарий хаттар отта терлу, юкъарча хьайбашта иштта дукха доакъар Іалашдаро малагІа резерваш а, аьшша. Цу

ДОАКЪАР ІАЛАШДАР — ЛОАРХІАМЕ ГІУЛАКХ

хаттара дикка жоп дала йиш йолаш ба хІара боахама специалисташ. Иштта, дІадахача шеарачу шоаш дукхагІа дІабийнай тха боахамашка хьажкІаш, люцерна, горох суданеки буц. Цул соагІа дукха дІабийнай бора, хІаьта кошта ди бора хьайбанта мел эша доакъар да.

ХІанз хьетІалахьчай ала догургъя бол хьаьа кх. Цулуггъа хІара боахама агрономаша, зоотехникаша хІонале а тоткад люцерна тІабола кхаш коспотча хьааца тІа да. ХІанз доаш сезон хатт хьаь, из хатт бацна хиар кхаош, хІаьта боаца аттара ших бола лардилгаш йоакъадале люцерна цацара хьокъа лакхарах. ХІаьта гІулакх белгалдаьа хІана вІашагІъехкача ерашгача бригадай къахьегамхоша а.

Цхьа хьокха техника кхоачамбац тха боахамашка, цулуккъе ала тарасчча машинашка а хьекхаргья йоцаш. ДІатехкача, доакъар ІалашЪеча бригадашта хьалхашна оттаргІойча хаьанех керттера ди хасарех удза бун йокъаар да — люцерна бун геттара тІаьда хул. ДІадахача шера опыте хьакъаехкад хасарех удза буц чІахнахьара йокъалуше"а тракторни йокхьпгаццца вІалтІалха еадаа. Цул гІахьагІа деса тІа гІоалла процесс - подборщикаш хоцаргья.

Цар хь тІохаш аьла хьоар доакхача агрегатамша дІайха да а, детташ йокъаендья. Цу тайпара чуйиа люцерна хоа хьал йокъаеш, нах йоахха витаминаш цу йоахи, хІанна шера из хьекхача санна, баьццара бес балхаш хул. Массехк шерарча опыте хьахьехкаш из бакъ хилар. Ала дагІа, хьоарчу шоарчу, хасарех удзача аьпл кхинкаш доаа пайдаене. Сел чІоагІа йокъаенна йода балохаш эшалу цу тайпара боах беш хилча. Цул согІа хасарех удза буц бийсаш шера хетархьаь аІалтІахха хІана аьлча дийнахь из бахь беш хилча баьца лардалаш Іоаг.

Тха района деревна болхашна балаш я прессе - подборщикош. Цу гІулакхо торе хулийтаргья люцернан судкамаш хоттел кхыйоачча аьлах а чакхдаш а. ХІаьта из пайдане да.

ХІанз хьадеш лаьт болхаеца витаминаш аьла хьоар. «Гудермесский», «Дружба» совхозашка йоадаш я на овсаре доакъар хьаду агрегаташ. Укх шера цирьаца бІаь тоня аьла хьоар доаккхаргда цу боахамашка.

Доакъар Іалашдара вІашагІъехкача бригадашта хьадахадка оттаргъя кхы а дукха халонаш. Цун бахьан да доакъара лаьрхІа хьажкІаш сов дукха дІаер, хІаьта уж чуаца комбайнаш тоьаш на хилар. Дале а, уж ненкъарленаш хІалха наькъаш да. Силоса хьажкІаш хьекхаргъе цу гІулакха переоборудовани аьча ялата хьажкІаш чуйеча комбайнашца. Цу гІулакхо торе хулийтаргья силоса йийна хьажкІаш ханнахьа чуйина яха.

Укх шера йолларгІела доакъара бага из хуцна чІоагІъяра вІашагІъехкача бригадаша ча, царгаш Іалашдергца. Из гІожа доакъар кийчдара боккха теркам тІабахийта беза, гурахьа дийна лаат лоха хиларах, ча кІезига хургдаладаь.

Теркалдаьц боахамий кулгалхоша доакъар Іалашечар къахьегампара безам сорбаккхидагІ а.

Ф. КОПАЕВ,
Гудермесски юртбоахама производствени управлене [illegible].

Яхье баьццарата вІаши тІахьожам лоаттабу

ЛОАЛАХОЙ БОЛЧА — ОПЫТ ХЬАЭЦА

ВІаши лоалаха уддае нах района — Шелковскийн Наурски — къахьегамхошта юкъе дукхдача хана дола хьага гІалар деттагІда да. Районашта каст-каста дІа-юха делегацеш ухийт, тІацйиа декхараш кхоачаш иштта аьх хьажаш вІаши тІахьежам бу, опыт эцаш дагабул, дикагІа, кораргІа, тедгалагІа мел дар дІа-уза да, шоай балха пачьакхдаь.

Укх денашка Шелковчашкаш болча хиний Наурски районера делегаци. Цуна юкъа 11 саг вар. Уж бар колхозий председателш, керттера специалисташ, производстве хьалхалантарараш, партийни белхлой.

ХІаро бода болаш кхаьлахвк мьархІар Шелковскийн района, «Коминтерн» яхача дикагІа болча колхозе хила а цига къадела бокъенц дуттІабенла а — общественни хьайбашта чІоагІа бола хьоар из лелаш вІаштІехьдаккхара, гурахь дийнача хІатошта хий дехкарга шоиттаа яь.

Цхьоана доладинна хадийнІар КПСС ЦК мартероки Пленум хиннчул тІехьагІа доалъарий база хьада сапхоз дахр колхоза председатега В. Г. Табацков дааьча къамаьлага. Керттера уйла тІалхийтар люцерна дукхагІа йиера. ХІанз цу дІайийна 1100 гектар я. Хий дехкача лаьттаьна йийна из шера кхьа хьаьх. ХІара гектаро 200 центнер аьа ду. ГІожача доакъарашта юкъе люцерна, цхьа дІадоаца дакъа 46 процент да.

ДІайийнача люцернага а хьежа, наурцаша аьлар, из колхоз дикача хьаля тІа я аьлпа. Хьадха хьокха маигах хІаьо хьакда бозабьй удзаьа.

Корта бозаш дао маькхагІа волча жа Іуда Шарпев Мамбетаца хиина хьамаьа. Из колхозе оттара дикагІа-вола жа лелаеш ва. 20 шу да цо жа Іу волаш болх бу. Май бетта ший коммунистически къахьегама бригада кьа шинча хьег хьашеаща дийца цо. ТІехдинача хьаха тІа да цун Іуь 730 жийна тІехьа цун хьакиннай 870 уьшхьна Іахаа. ХІара устагІаьна тІера 6,5 килограмм тха дакъа дага ва жа Іу. ІулагарчаIу хьахаяра хьежача, сошам бир наурцашь, жево иэзах тха хурада, аьлча.

ЦхьоалагІча шурий-товарни ферма коллективе балхах дьаца дийхар цун заведующие Ц. Г. Батырьяновa. Фу дов уклаза наурцашта пайтай болча хІамех? Детта доахи чусопадь кхоабаш ах ха дехкар. Ферма гоипахьа байшара хонаейр лаь. Дизахьа денхача баьпала кхоавй детта доахан, цулухьа цар шура дукха [illegible]

— Детта доахан иштта кхабара опыт еара шутара хьадпаргьа, чаьлар «Терский» совхоза керттерча зоотехника Прокопенко.

Коминтерноша болча нийсденнача цхьакха лоархІамеча дерша а тІазар наурций уйла. Масала, шурий-товарни ферме иттшера а кхы дукхагІча хана я ферме болх беш болча доарккай къахьегамах цы тІа а мах телар. Цу тайпара доарна колхозе 12 я. Царех ба, масала хьайбай боахамера къахьегама ветеран Дарья Мамбетова, Анна Амбертова, кхыбараш. Къаьнашта дийнар мар хІара бетта алапед оагІа 15 — 20 сом шоаш нІдар хилар.

Бокхха сакъердаш а хетаж хьежар наурцаш фуссам-даьша люцернах баьша хьоар дакхара процессега. Укх шера 250 тони цу хьоар Іалашде дои кернад шар — планал 50 тони дукхагІа. Иштта пайдане дилар хьаьпащта ха Іу волча Н. Солнцевоа опыт йоаар а. Жа Іуне дийцар хІара устагІаш тІера 15—18 килограмм тха дакхара йолча ший «къайленой».

Цу тайпара сацъердеш а хетеш хьекар кхаш лаладераш фусам-даьша хий дехкача лаьттех мишта пайда ец — гучадьлар хІамале дехадгІча хий дехкаш долча кхашка 1200 гектара гІа пехара хий дилалгта. Из къахьегама кечале кхаша торе хиний нар кхашка хий диллара болх дийнахь а бус а барах.

Хеаш из хиллара, вей республике корта, дукха за боахам кхее бохаь культура а дуга. Цу дукха, дІадахача шера цу мах боа культура кхеар дике къахьегама толамаш дахьаче кхаш лелаерий опыт хьеьмашта чІоагІа эшаш др. Воцкхача садъердамца ладийгІар хар дуга кхедча бригада бригадира А. Попова, колхоза гидротехника Н. Нестеренко шоай говзалах дийцачура. Хьаьнашта хІфра фусамдаьшта дуга кхедарах мел пайда бола, хІаьта дуга кхы а дикагІа хьувкъадде йиш йолга.

ТІехьаща а баьча балха итогаш яш йир. Шина а састоьхьарча специалисташа, къахьегамхоша белгалдир цу тайпара хьежалам мел пайдане да, из гІулакх дукхача цераша болх бари Іоахь опыт дІа-иза ялара соагІа, производстве юкъе нийслуш дола гІалаташ дІадаха а тор хулийтнга. Социалистически аьха торе хулийт толамаш алсамдаха.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской райкома секретарь.

Каунасски радиозавода конструкторий коллективо хьоьй кераре образеца [illegible] «Минна-5» яха магнитола. Магнитолий а 25 транзисторш 12 диоди. ГОСТ-е цхьоалагІча классе а дехкар дола я приемник. Шина а вариант цуь конструкция я. Цул соагІа «Минна-6» яхача магнитола а хьаьраийоаха акустически система.

Магнитофонни панель секунда 9,53 а 4,76 а сантиметр йолаш ит сухаа я.

Сурта тІа: «Минна-5» яхача транзисторни магнитола хераре образец. Алпарта уллуй ба проекта керттера конструктор Антанас Жилински художница Ирена Транулене.

М. Огея сурт.
ТАСС фотохроника.

БЕТТАГА БОДА НИКЪ

ТІа - тІа денкхагІа хул космос каркерзаяра дахье адамелло доала толамаш. Бутти Венерой Лаьттан тІера талхча ластамашй лахкача аппаратий новкъосталца сага Іомадеш хилара тешаш да вай. ГаргаккхоачаІ лагт ках шоаш Бетта тІа боаргболаш йола ха. Чакхбаьнхаб Бетта юхерча арене хьовча «Аполлон-10» яхача американски космически кема бархІ дийнакьара никъ. ЧІоагІа уйла тІалхийта цу наькъага ладугІаш бар советски нах. «Известий» корреспондента Б. Колтавая профессорга В. ИВАНЧЕНКОГА дийхар «Аполлон-10» баьча наькъах дахна дьача массехк хаттара жоп далар.

— Мерга хІана малагІа да «Аполлон-10» баьча наькъе гучадаькхар?

— ХьалхагІа даь наькъаш дІахо шаьрдара майан делаш лархІа безаш ба «Аполлон-10» никъ. ХІаьта цунах гучадаьнна кердадар фул хара «Аполлона» ерригача программана юкъе це малагІа мотт лоац ха деза. Цудукъа бІарчача программах массехк дош ала а эттара тІехьагІа даь наькъаш дагадеха а деагІа.

«Аполлон» — юххера а лархІар Бетта тІа саг Іохадвелга долаш йола программа. Итт шу гаргга ха хьалхагІа дІайолаьй из США. Опытно-конструкторски балхаш дар, эксперименташ а лаьттан тІа тренировкаш а яр бахьан долаш 1968 шерале торе хилар лехкаш долча «Аполлон» яхача космически кемашта сигала тоххалаш да. Цу кемай башкала а экипаж тІабоапаш Лаьттан тІара даана лосташ тела йиш ца хилар. Цудукъа Бетта тІехен тІа саг Іавоссаш кийчвара цкъарчоа, керттера маневраш шаьр а еш, массехказа лехкаш долча кемашца наькъаш де дийзар.

Лаьттана гонахьарча орбите гІолла «Аполлонага-7» йІаьххача хана никъ а байта кеца болх мишта бу хьежачули цун ерригача системаша гІаьххьача боаране болх беш хиларах программа кулгалхой тийшачули тІехьагІа кхо космонавт тІа а волаш дола «Аполлон-8» аха кема Беттага дахийта лаьрдІар.

Цу паькъа дика аьттув баьхваб. Цхьабакъда, юххера а Бетта тІехен тІа Іобоссе лаьрхІача бетта кабинана цу хаца цхьаккха тайпа маневраш дьацар. Кема керттерча блоках дІакъаьстача бетта кабина маневраш шаьрьяра хетабаь бар дарьтанна гонахьарча орбите гІолла «Аполлона-9» баь никъ.

26-ча мае чакхбаьннача «Аполлона-10» накъагІа хьалкхагІе а шаьрьяь уж ши операци — Беттага дахара бетта кабине маневрировани яри — юххера а цхьапа тарйир. ХьалхагІа сигальухийташ Іоаьча опыто новкъостах дир космонавташта Томас Стаффорда, Джон Янга, Юджин Сернана чоалхане задани кхоачашьра. Цхьабакъда, теркалде деагІа, «Аполлона-10» баь никъ хьалхагІа кхоачашдаь хиина декхараш цхьа моллагІча тайпара цхьанa теддар доацилга.

Цкъа-дале, теркалде деза, маневрировани Бетта гонахьа аь хилар. ХІаьта цигара хьалаш Лаьттанна гонахьарча орбита тІара дараш санна доацаш, къаьстта шеай тайпара да. ШоллагІа-дале, Бетта атмосфера ца хиларо космонавташка Стаффордаген Серпанаген йиш хилийтар Бетта тІара 15 километр мара лакха боацаш Іолехбала. Бетта тІехенна юхе маневраш яра йоккха говзал эшаш дар, лехкара даьхе, уж дукха а чоалханегІа хиннай Лаьттанна гонахьарча орбита тІарча маневрел. Цхьабакъда, из операци шаьр да йича. Бетта тІа Іобоссара кийчо ялартьяр.

Иштта белгалдоаккхаргда да, бетта кабина тІехьагІа Іобосса лерхІача районашта ІочугІарга цха хилар. Из бахьан долаш цу районашкарча бетта тІехен хьала хьакъехьа йІаьхий материал кхаьчай космонавташка.

НагахьсанаІ дьача хаттара дала лоаца жоп вІашагІолла гІерчача, укх тайпара кха нетаргдар: «Аполлона-10» баьча наькъах Бетта тІа Іоховаале хьалхагІа аь генеральни репетиц хиннай. Цу наькъагІа чакхьаьхай Бетта тІа Іохоашаргеи цу тІара хьалгІоаттаргеи дІаналха [illegible]

— Мишта эсарІ Іа «Аполлона-10» саьпъа программи [illegible]?

«Аполлона-10» никъ бІарчча хьанийача дика чакхбаьниаб. Космонавта дарра наькъа белхаш цхьадоала хьоьзамаш хиннад космонавташта. Уж нийсденнадар водород а уьш дІаа хий цела деаарах, телевизиони материалах хьакъестача хІамаша фа бІехдарах а. дх. дІ. Цхьабакъда, оалаш из дарра, тІехьа дика лоацам ве дагІаш. Программа кулгалхошта хІана хоа, теркам тІабахийта безараш малагІа системаш я.

Космонавтий вІаштІехьаьнад Іобосса лаьрхІача района кІезигдукха сурташ даха. Цхьабакъда, хьакъаьча материалаш космонавташа шоаш даьха эзами кхабаболаш хилар Іохашдара хьарха Бетта участик мегаргІехаш хилар тешара. Бакъда, Іобоссача хьана кепар лехкара гІулакха йоккха говзал эшаргья, хІара аьлча Бетта тІехен участок тоьлд нийса йолча укхаза а гучадьннах 30 метр лакхаа долаш хургдола тІейи кІоргаш хилар.

«Аполлона-10» экипажо радиочу гІолла Іочуденнен Лаьттан тІа шоаш Іочуденнен хоаваш чІоагІа пайдана да дІахо беча наькъа, цудухьа дахаа хиза метаргда, «Аполлона-10» наькъа программа йизза кхоачашьлаьй дахаа хьакхайнадаьча «Аполлона» программ кулгалхоче ницада Филиппса яхача.

Наькъа болхача хана эвидаме геттара дика болх баь хиларах аьа а беш боагІа. Лаьттан тІарча служба терхалдаьа, белгалдаьа, космонавта Джон Янга (цунах кхыметта бегашта робот аьна цІи а тиллай) даьха бусаташ даь навигационни лоархІамаш геттара нийса хилар. Цхьабакъда къаьстта белгалдаккха деагІа кема командира Томас Стаффорда ший кхоачча хилйи хІаьа эш хилара. Іобоссайеш дала лагІа бетта кабинацара дІакъаьстача хана цхьа тумблер гІолла [illegible] хилара бетта кабина сихха кхоста йоаллача. Стаффорда вІадда воза ца волий кеда лекха [illegible] а хайна кабина гІолла [illegible] сихха хьа а йоал [illegible].

— «Аполлона» программе [illegible] нийсла болача хана бетта тІехен тІа мах Іоховаь [illegible] тергбо хьона хотий хьона?

— Хет, программа этапаш маьрьара беррига делаше йиш хулийт цІаькха сигала болача хана космонавташ бетта тІехен тІа Іохоашабе хьежаргба аьпна хетадала. Теркалде деагІа, «Аполлона-11» экипажо кхоачашбе безаргбар эттара халагІа, эттара бехтахамегІа бола бирд хилар. Массехк иттаж секундаш мара ха юкъе ца йолийташ, Іобосса моссехк бІаь метр мара ца йисача хана цу кІалдара хьа сихха кхоста, тІейи хІоагаш дола шаьра йоттиг харжа, бетта кабина цигахьа еэле еш цар. ХІаьта из далла хІана, аІалла а ях да, массехк иргаш сентдаш де дезагда. ХІара аьлча бетта тІехенна гаргга болча хана маневрировани яра кема тІа доагор геттара кІезига хургдоланаь.

Автоматически средствашца дикаш долча навигаци [illegible] массехк маневраш программ [illegible] мишта лоархІ Іа?

— Вай хаара автоматика хІана дерригаш а хІана дац аьна дола Іилман декхараш космосе автоматий новкъостала кхоачашде йиш йолча боаренга кхоачаш детІаенай. Из иштта хилар бакъду космически наькъий практике а. Космосе ухийтача ерригача аппаратех лехкаш дола кемаш кІаашта мара дац. Из-м кхетаме а да. Автоматаш дукха а аьтта бола магІа а. Царга болх булурьа сага лоалургдоацача хилача хьалашка, царна эшаш сага наьрша хилийтара уттераш санна бола чоалхане системаш. Задани кийчашьаьчул тІехьагІа Лаьттан юха ца йоаллаш йиш а йиш а автоматаш.

Цхьабакъда, кхетадеш да, космически йоцс тІа саг а хоаваь [illegible] Іилман декхараш а хилар. Уж [illegible] лагареш дац. БелгалдаьккхаІа лоархІаме дар цхьаькха да. Сайна [illegible] «Лахкетадара цхьадоал хІамаш вІаши нийсдеш луапарга да. Масала, [illegible] Вокъдар аьлча, шоаьтта хьалхара автомат лхийта а цагарга. Из бокъоница [illegible] болча тайпара белгалдоергья фагарен хиш температура, форда вахІтай таза, бошам долаш сурташ доахаргда, пуя тІехьагІа уж еррига материалаш хьаргьаргья. Кхоачам [illegible]

[illegible] доаргх тхара цхьадолча хахкье, юртарлаь, хургба аьлпа а хоа, цхьабакъда, цхьакха хІана сунала доаца саг санна хІлача — тамаш яц. Беташта делегкеньча цу масало нийкъостал дергда иотт сона, автомата тІалехкача гІойлагІа дола декхараш малгІаш да, сага тІадехкача гІойле яраш малагІаш ца ляьча уйланаш соагІа, сер космонавтхьа вехаш йола иштта тайпа уйлащ а йолаш хилар тхарч тохара.

Шолла из, саг дІахо а космосе ухаргхилар. ХІаьта, нагахьа сага лехкаш долча кемай наькъаш тез автоматий наькъаштан юкъерча бакхьалонах лаьца, аьча, цу къоастаяла еза, масала, саги наькъе бода никъ бизза, цунна наькъа моаршал дала, из йхераш мІаьаагІа болаш хилийта декхарийна яраш автоматаш хиларца.

Сона хетачох, наькъа еррига керттера элементаш, къаьстта а космонавтий вахар шоайк тайпа долаш яраш, экипаж юкъе а йолаш аь из Іаш автоматически а кхоачашъюларгья. Лаьттан тІара командаш а телиш.

Юххера я ерй къамаьл чакхдоалаш са безам бар никъ бода а ерригга программа кхоачашъеча а дакъа лоацаш хиннараш геттара хадеи шоай результаташка диллача лоархІамеи йола, сер Бетта тІа вахийтале хьалхагІа чакхйолаш кийчон этапаш кхоачаш хилараца даькъаза бунца.

«Известия»,
1969 ш. 28 май.

Доазол дехьара

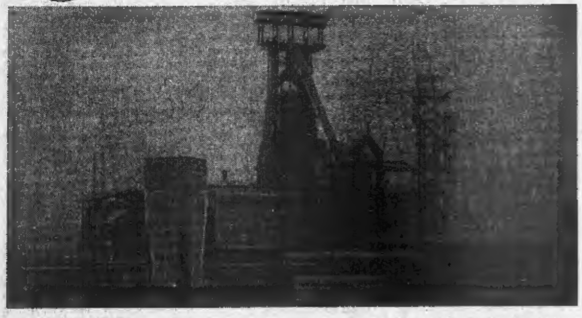

АЛЖИРСКИ ХАЛКЪА ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА. Аннаба яхача города юххе, Эль-Хаджара яхача поселке, Советски Союзо дакъа а лоцуш хьалъеш латт металлургически комбинат — къоначу республика езаш йоккхача промышленноста духьашхаръяр. Цо дегlаухаш латтача мехкдаьттан газовин промышленноста мел эш lаьржа металлаши турбаши хулийтаргья мехка. Шера уж 1.200 эзар арахецна ша болаш хургья из. Балхий хьалхара аргlе йистехьнаьчул тlехьагlа шера 450 эзар тонн болата арахецаргья цо.

СУРТА ТIА: шоана бlаргагур металлургически комбинат я.

В. Мусаальнина сурт.
ТАСС фотохроника.

АХКАНАРЧА КАНИКУЛИЙ ДЕНОШКА

Юххера а хьатlакхь чар дуккъача хlана дезз сатийса каникулаш. Дукха а бераша бlаргаге сакъердаме хlалаш. Пайданеи сакъердамеи долаш доахкаргдамеи долаш диккъаргда ахка юртарлакарча школашка доша дагlача бераша.

Школашта гонахьарча участкий хьажара хьалхара тур йолаенний вай республике. Цхьача проверко хьахьекхад, школашта гонахьа участкаш хlоанй бешамаш йолаш кlеанг-дукха школаш кортанна хилар а дукхагlчар уж хардахь кийтьахь хилар а. Цхьабакъда, участкаш аьндалиа бlаракхьежаргволаш кийтьахь а я школаш. Шоай участке чlоагlа гlадбаьа болх дlабоахбир Урус-Мартана района Ахкхазуровски юкъерча школа дешархоша. Цига хьасаш дьхкад, дlайийна а дlаегlа а хlаьаш я, классашта юкъе ахь лъргжай, участок дика а Надтеречни юкъерча школе а. Хlаьта Рошничуйски юкъерча школерчен № 16 йолча школерча - интернатерчен школатанна чlоагlа йоахко еш гlулакх ду шоай лаьой бешамашта. № 2 йолча Ачхой-Мартана юкъерча школа пионераша халла, гlишлоенгъераша гонахь лаккхани долча кердача школа кеппа гонахьа кийчйир шоаьта эхами дlадогlа участок. Хlаьта гlишлонгъераш цун кол асфальт йиллза беша ца могаш тьука хlанз а, цудухьа шйрча дет кошна сибат.

Лакха Наурерча юкъерча школа дешархоша кхьиетел аькха а яц шоай школашна гонахьдоа участок. Хlара школе я дlатlахьежача школа дуй доаккхаргзоаш хlана дlаь эхаш дlадогlа метаргдолаш йола хаьттан участок. Эхашна тохар хоацу, хиа уйла ег чу йоссаю, къахьегам дуккхбезаргболаш, lалама хьурмат дергдолаш, бехкоккхаш хетаргболаш, дисциплина йолаш хьалкхеду бераш. Хlаьта къахьегаме вlашагlкхет коллектив. Из тайпа торо болаш а я, хlаьта цунах пайда эш а бола.

Школашка доша дагlача берийн дукхагlа кхеде деза цlагlа лоладу эхаш, царна хоттаргья классаш, бооле урокашка опыташ ергья.

Чlоагlа мотт а ен дlадоахаш латт дешархой производственни бригадаш школьни лесничестваш. Цу балхо дешархошта торо лу колхозашкарча, совхозашкарча, лесничествошкарча общественни пайдаеча къахьегамах юкъемиш йола професси кхетамаш хьахарха, керда хlамаш доша а эшанеш лацтье а.

В. И. Ленин ваьча дийнахь дена 100 шу хилар деадеш, дешархой производственни бригадайи школьни лесничествайи Еррисроссийски хьажараш кхайкадьд.

Вай республикерча ерригаш а хlана яц аьнна йолча школашка хlанзе а вlашагlъехкай дешархой бригадаш. Хlаьта йоахкаьа йисача — вlашагlйохкаш латт. Бригадаша кхоачанбеча балхах дьалд договораш йеш я школаш колхозашцеи совхозашцеи, шоаш деладича кхаш тlара мел ахьтакхьаш боаккхаргба хунаш декхараш тlайиду. Хlаьта бала бов бьцикачул тlехьагlа етгаш еш пар я да а хьокхаргда.

Бераша шоана свекла, хлебийш, баьцалдарши, гидуаргаш кхеерьа, комсаш делаергья, дитташкарпаш кхеерьа салдаренгтн. Опыт ара балхаш а дерга бераша.

Дешархой бригадашка мел шоай тьалаш хургда салаlаш, экскурсеш ергья, дlейш деадерга. Хlаьта цхьайолча бригадаш станашка lергья, шоаш сакъердаме салоlкарга вlаштlехьдоаккхарга.

lалам дукхадезаргдолаш шун хьурмат дергдолаш бераш кхьакхеде, аналеш шеръен кlоаргъеш, хьун бохахнах дола хlамаш деша деаш а школьни лесничествашк. Хlанз вай республике вlашагlъехка 17 школьни лесничество я. Нарех цхьаьраша хlанале а шоай болх дlабоалабьб.

Дика гlулакхаш дlедоаде шорра ишт хьабийдаб дешархошта. Бераша цlерах, боахь йоапаш ца хьокхийтаи, къуча тайпара тохкьергlоадаш лоравгъа хьу, школаша хьекадаьча дадаьа тlа практически балхаш дергла, насеха, фу, дарбан баьцаш, кемараш гулъар, хьу дlаеры кlайогlаре дlаетlача къовача таьнашта гlулакх дар, самоаххача хlамашка — зуламвергашца къовсам доаттабар, школана гонахьа ках бахача пункташкеи гальнаш кlайогlар, пайдаие хьайбаши салхаварашие лоралар а кхабар а. Гальнаши кlетаргдаш лакх а тоа а иштта лу хьокаш фенологически вем бахар сапла дараш. Цига, лесничествашкар дукха мероприятеш чакхйоаргья.

Цу балхашка дикагlа дакъа лоацаш бола городской школашкара дешархой бохийтаргба къовача натуралистий республиканески станце хьаьллача уьахьlенов лагере. Цига хургъа сакъердаме экскурсеш, деаеш масса тайпара цlейш, къыйола мероприятеш.

О. СЕГЕДА,
къоначу натуралистий Республикански станце методист.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

СЕНТО-ра ШИ НИКЪ

26 — 27 мае Тегеране хинна СЕНТО совета сесси ца блок вlашагlъехача хана дена цунна юкъе дакъа лоацача мехкий кхьча мехкашцарча гlулакхий министраш 16-гlалагlа вlашагlкхетар дар. Цхьабакъда, хетаргlахьа, цига сакна шаьра хьалхагlа дlалхача цхьнна а сессе хьагучальнанцар СЕНТО кризис.

Дlь шу гаргга мара ха ца аьккхача балийна йоадаш йолча багдадски пакта метте еай СЕНТО 1959 шера. Лийрхlар кхоачаш ца хулаш йисача шийл хьаллагlа дlаяхача а санна, империалистически низашка Гаргарча Малхбоаленера мехкаш «къилбаседехьара кхерам тlабоагlа», вешта аьнча Советски Союзагахьара кхерам ба яхаш даим уьзардеах СЕНТО-с.

Цу хана дена дlададача 14 шера геттара дика хьаьекхар из шоашкара хьадагалаьца бахьан кlал цхьаккха кlийле йоадаш хилар. Укх тlеххьарча шерашка СЕНТО-на юкъерча азиатски доакъашхоша деттагlала гlулакхаш тессад Советски Союзаш кхьча социалистически мехкашци, хlаьта из бахьан долаш вlалла декхе а баьннабац.

Тахан дукхача, Ирана, Пакистана, Турце бохкийча политически деятолаша хьекхайкаду, цу мехкашта СЕНТО, тlема блок санна лаьрхlача, пайдена а яц, хlаьта эггара хьалхарча аргlанна дlаделаде дезараш экономически социальни доакъошка цхьена лоладу гlулакхаш а да яхаш. СЕНТО-с, аьлар Ирана кхьча мехкашцарча гlулакхий министра Захеде ше сессе къамаьл деш, «коммунизмана духьаларча готтача концепце деаенел дlаара а яьнна, ший гlулакхаш цу районерча пачхаьалкхевашта хьашт долаш йолча проблемашта тlадерзаде деза». Ирана хетар хьадальцар пакистански делегацена кертте латтате а, из бахьан долаш азиатски мехкий эггара хьалха аьттув баьлар «СЕНТО-ра шоай дакъа бlаргагlа йола элемент» лоархl шоаш цхьана экономически гlулакхаш лаладелгlа аьнца официальни коммюнике тlа йlазайта.

Кхьча тайпара дар Тегеране хиннача сессе США пачхаьалкхен секретара Роджерсеи Англе кхьча мехкашцарча гlулакхий министра Стюартеи дах къамаьлаш. Цар хьалхагlа а санна керттера терриш тlабахийтар СЕНТО тlема гlулакхаш чlоагlдара, «сарахlарча кхерамах» лаьца дувцаш дола хери хабараш керда а дахийи. «Кейхан интернешнл» яхача ирански газето уж къамаьлаш даьцхар Вашингтонеи Лондонеи «тlема никъ» чакбоахийта а доархlаш.

Доладча хlаманга лахигlачул тlехьагlа английскеи американскеи никалий шоаьта хетар де вlаштlехьдаьнна деце а, сессе хьахьекхар, СЕНТО, Гаргарчеи Юкъерчеи Малхбоаленерча шоай хьалтакка етта латташ йола тlема - политически блок санна йисарга тувсаш дола са дуьаш США-и Англии ца хилар.

АГРЕССИЙНАЛСТА ЭСКАЛАЦИ ЯР

Брюсселе 28 мае хинна НАТО оборона плайироване комитета сесси Вlашагlхийттача Штаташа шоаш вlашагlьехача агрессивни тlема блокий гlулакхаш чlоагlдара шоай юххе диса, низаш оарцагlдоахаш яр. Малхбузехьарча газеташа деча хоамашка дийзача брюссельски сессе керттерьар «канадски проблема» яр. НАТО-ра шоай бlун контингент кlеймгьен ФРГ территоре тlа латта 10 эзар салте цlавоалаве аьнна Канада ьча решение чlоагlа сатем боабаь вашингтонски стратегий. Уж чlоагlа хьер, Канада аьча цу решене, пенита а цун тlема организацена юкъера Франци дlадларе бухьхьекхача къилбаседа атлантически блока lоажая ахаш хила тарлуш йола аьрна реакци хьоар. Цудухьа США вокалаша а цар боннски лондонски гlончаша а шоай дерррига низаш тlадахийтар Канадски правительства ший планаш хувцийтара. Цхьабакъда, Брюсселе Канада делегацена чlоагlа низ тlаlоаттабаьбале а, НАТО доалдерашта наганзар канадски план чакхьакхи лаьрхlа ха тlехьалкхха мара.

Иштта аиекъалча хьалашка дийцар сессе ден повестка лаьтув кхьдола деш а. Вlашагlкхийтта Штатий вlаштlехьаьлар шоай тlема бюджеташ дlахо йоккхагlа ергья аьнна НАТО-та гlоларча шоай партнерашкара деш даккха, цхьабакъда, lалашдар шоаш лийрхlача боаране из йоккхагlа хилийта-м. Сессе решени тlайийр коммюнике тlа Средиземноморьяна лаьрхlа тlема-флоте «цlаш» аьнна цlи йоахкаш йоала кхьь цхьаьнха а НАТО «вошарий бригада» хьвара хьааьехьа. Цу тайпарча моттигашка массаш а хулаш ца дарра, дарда агрессивни формирование вlашагlйолла дагадехараш, миччa бесса деза а шоаш хьовзадьача гlулакха бахвало лака а гlерташ, укх дуней тlа боаца советски кхерам бувлаш бар.

Цу тайпара, катосекш комитета ерриги решенеш пентагоно НАТО гера дlахо дукхагlа хьалхарни герзашцара низаш хийчаран тlабертзаьаь нинъ - чакбаккха лаьрхlа яр. Цхьабакъда, уж тlаьцазар океанал дехьарча стратегиша лийрххlачен уж гlийлатачен тайпара берригаш раьха а болкиа, хlанa аьча НАТО-на чухье а тlа-тlа чlоагlагlа шоаш дола хийт СССР-ел кхьча социалистически мехкийи машара политика бахьан долаш дулоп халкъашта юкъерча гlулакхашка хулаш долча позитивни хувцамий вlашарlа дегlаухаш долча центробежни низаш.

Къилбаседаатлантически блока оборона планироване комитета брюссельски сессе решенеш оборонительни малан долаш вlаддаь я. Гера lоадарга, Европера кхаркаш кlальдарга вугаш бола дювьме, кьх цхьаьхха цхьаь ... тlа а дальнад латтаеки мехкаш Брюсселе.

СУДАНЕ ХИННА ХУВЦАМАШ

Судана — вийтта йиллнен сег вахача африкански пачхаьалкхен—вахаре лоархlаме хувцамаш хиннад. 25 мае мехкара lаьдал инарал-майор Нумерри керте латтача революционни командованье совета бе дахад. Керлача кулгалхой эггара хьалхарча декретешна демократически республика я аьнна дlанхайкаьй Судан, керда правительстве оттайир мехка гlервальна политически деятель, хьалха хинна лаккхехьарча суда председатель, 54 шу даьнна Бабикер Авадалла керте а волаш.

Судана хlалзарча кулгалхошна lьдал шоай бе доллийта дагадехийтача бахьанех а хlаьта иштта цар кхоачашде дерхlача шоана хьалхашка оттадаьча декхарех а лаьца дийцар ше радио чу гlолла залалени еш кердача правительства премьер-министра Авадалла. Ший лелаве я аьнна хьакхайкадь 13 шу дьнначул тlехьагlа, аьлар цо, ерригa а lалама низех тийша ваьла экономика а йолаш бола тlехьабиса мохк болаш хьалоагlа Судан. Промышленносте керттера дакъа кхьча мехкий капиталага да. Кхьча мехкий монополеша эхь ца хеташ лелл цу арахьарча торговле а. «Предприятий доадамбоалла процент мара — йоахар Авадалла, — судански капитала долалье яц. Цу доаьлча хlанашa кризис чlоагlъярга кхоачашдир гlулакх.... вай мехка неоколониализмане аьттув бола хьалаш вlаштlехьдаьлар»...

Судана кердача правительство вахалаша юкхьанка дагча къамьлех, экономика даькхе цхьаьзда цlенхешта гlулакхаш чакхахха безаш болаш ба уж. Царех керттердар пачхаьалкхен сектор, къаьстта промышленносте, кер а я, цхьан хана цу секторага кхьча мехкий капитал арахкоссийтар дукха.

Кердача правительства хьакхайкадьд, ерригача пачхаьалкхенашцара, эггара хьалхарча аргlанна социалистически lарбийн мехкашцара, деттагlала гlулакхаш чlоагlде гlертаргбоалаш ше хилар. Судана кердача правительства эггара хьалхарча арадьарча политически актех ваl да ГДР бакъахь дlатlаонара хьаъхекха ше я залилеш а цунна дипломатически гlулакхаш тессар а.

Шеке яц, цу тайпара арахьара политически никъ Судана пачхаьалкхен хьашташа ма яххара хиларах. Цудухьа из хьалхаш цу мехка прогрессивни общественноста.

В. ХАРЬКОВ,
В. МЕТЕЛКИН,
Е. ПОПОВ.
(ТАСС).

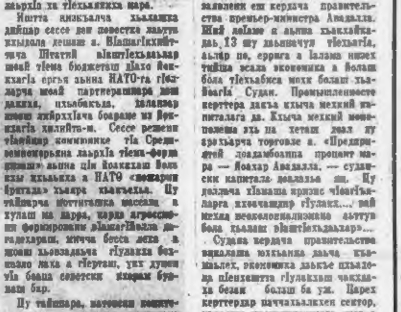

США. «Аполлон-10» яхача космически кема экипаж (аьрдехьара аьттехьа) Юджийн Сернан, Джон Янг, Томас Стафорд сигала бахале хьалхагlа.

АФП—ТАСС.

ЗАВОДА БЕРИЙ БЕШ

Назранерча «Электроинструмент» завода гlьна доацаш кахала йисте кхотаенначa гаьнашта юкъе дагlа шоза вlаштlардаьиига цlечеш бола цlеош. Цу чу lеш да цу завода болхлой бераш.

Малх боацача, дийнахь а сийра, хоа хетт ва метлой.

Шоай берий беша эхаш доле гlулакх юкъагlа а дита хlана дал завода дирецие, партийни, профсоюзни организацена. Бераш сакхетам болаш, уьахцlена хургдолча тайпара вlаштlехьбоакка укхаза мел беш бала балх.

Пхелагlа шу да берий беш укхаза болх бе йоашена. Дукха хувицамаш хиннад цу юкъа. Юстхьнена берий вlашагlьйна цхьа групп мара яцар бена (40 бер), хlанз кхоъ я (156 бер).

Цу хана цхьа - ши воспитатель мара яцар цу балха профессе лийца. Хlана хlана ца эшашаш шовар шоай специальносте дийна а деш вагlан а ва. Царна хоа берашта кхетам бала методика гlулакхаш нийса лела де. Пхийтта шу да Соловьева Розе Степановнас ца болх бу. Лелайенная цунна бераш, безбеннаб ший болх. Цулуьва цун группера бераш дика дисциплина йолаш, сайхеташ, вь - ваьзча хиларна балгаь хул. Цуи 33 бера юкъе ваl лисаш гlулакх да ца кхоачаш, дlайха деш ца хеташ, торнаш тlа ца болаш.

Иштта шоай болх безаш къахьегаш ба воспитателаш Кавчиева Мисниткиа, Бесарабова Ларьа (22 шу ма цо ма болх бу), кенеш Сулыгова Тамара, Ханиева Марем, Гайсанова Либи, кхьбараш.

Хоза, цlена а бераш долча массобача помещенешка. Массашка — ашаш, тайп-тайпара техникаш, вlашига палдараш. Сатотде мукъа хилац бераш. Дукха ба царна юкъе шоай «артисташ» а. Багенаш а йийлаа лакъунгl бераша 5 шу даьнна Маргиев Мухьмад, Трифонова Лена, Майсигова Треза, Царова Роза, Кокурхоев Рустамик «Тха Дазлоэ», «Ленинаьт» яха илеш дала боалбелча.

Укхана бераш lемаду наха юкъе оаь-оадел леладе, цийна гlулакх дича баркал ала, вlашагlчоа тlаотта, детlа тlаьа барзгьа цlена леладе, лестам болаш хила, хиннахьа хьагlатта, lоашка, фаьлгашна ладугlа.

Школе дlададача а болгаш хул бераш. Укх тlехкъарча кхаь-дийшера цу бешара дlа а дада хlанз тайп-тайпарча школашка дешаш да 70 бер.

Воспитателаша буваш хоадабиц бераша. Хlана ца ... шевар дицеш тlехдикеш дешlа ба уж.

Наl бер цамогаш хилийтар укхьазарча берий лоро Котиева Миясс. Массахана а шинахьара вlашхаттача мигах, шелала уж лоралургболаш бесседаш ю цо наьна, куыг, мог, баге цlена леладе ...

Хlана йайха я, малх ба. Дукхагlйолча хана фега хул бераш. lуйрийна хlана дна баьлчи арабаьладь аро йиита лола воса, фу да дlа лалш цхьан-ишн минута доацна беседа ю бераша воспитателаша.

Цу тайпара сакъердаме, дика вlаштlехьбаьккхаб завода а беша а култалхоаш берацц беш бу болх.

Сапаргlоато шоай болх бе бин йолаш ба цу берий дай-ноаной, Назранера электроинструменташкахи.

М. КАРАЕВ.

НАХА СИЙ ДУ

«Нlдархоша оlехьна гlулакх ду. шlакхьа а сага ловкха хургдола дош аьнна хоаргдаш». Цу тайпара йоаьоаш дукха кородьагlаргда «Октябрьнефть» ИНУ ОРС-е чуйоагlача № 21 йолча боахана тика лалебайи предложенейи книжка тlа хьожачча. Ший декхараш цо дотоаш кхоачашдердаь, шоаш цо ... дика волавдь ду города Октябрьски района 56-ча участке бахача наха цу тика заведующе Хасилов Мансура ший. Тикъе шу да нов. Хасилова торговле болх бу, хlаьта духкъаш «Октябрьнефть» ИНУ ОРС-е цо къахьега а цхийтта шу дальнад.

Пхьегlа, мебель, моллагlа кхьдела боахане ашаш дола хlана оал дезаш хилча хьаллагlа гlаьлла города хьаха безар 56-ча участке бахача наьа. Из хlаьа атта даьар. Цулуьа эггара хьалха из тика хьеллийта дагалегlар а Хасилов Мансур вар. Кlезига къахьеганнар Мансура из тика хьахьеча хана а. Гlишлонгьерашта вицаш йола материал сихагlа lалашгьайтара кlезига ала везанвар. Дукхагlча аьаьье из цштта сатота хилар дар из тика сиха хьаллъа йистеьлкхар.

Белгалде деза цо торговла болх бе вошаеннача хана ланз цкъахьа тика чуро хlана оздалийта а ший моанагlа хьалона гlаьлийт далийта Мансур воалагlа. Бетто бетта дукха тlехьоачашъю цо товарооборота ллан.

Из хул наха дукхагlа хоатташ дола товар ший тика чу цо хулийтандь. Цо дезар тхона аьнна сага бага хьаьахьаьлар цlавкха а торкаш ца деш хитиш нов. Хасилова. Ший махулла из сихагlа lалашде сарцагlоаш.

Зеньа дови Мансура хьега къа. Ваин белгалйоах цун тика ОРС-я култалхошка. «Дикагlйолча тика» йьнна ханаа вымпел цу тика чу я, хlаьта Хасилова Мансура шийна каст-каста баркалаш кхайкалу, граматаш тея. Цу доррига хьамсаргlа хет Мансура шийна наха оала баркал. Из укхаза хьачувьаьнача хlаране оалаш а за.

И. ГЕНЕРАЛЕНКО.

СПОРТ

НЕК ДАР

21 команда юкъевоагlа бlаь совгlа спортсмная хилар укх дешоашка «Труд» ДСО Республиканский Совета хьалхара моттиг яккхара къовсамаш доаттадеш. Нек даре хьаньча цу яхьашка йотбалыю «Красный молот» завода спортсменаш. Царна вымпели I-ча стененда дипломи лелар.

О. НИКОЛАЕВ.

«ТЕРЕК» — «СПАРТАК»

«А» классе шоллагlча группе ихьоалагlча подгруппе чуйоагlача шин команда вогlакаре матч хилар селхан сарахьа. Грозненски С. Орджоникидзе цlерагlча стадионе Орджоникидзенски «Спартак» командаца лайза «Терека» футболисташ счет 3:0 болаш йаинар.

Х. МАГОМЕДОВ

ХАОТТАМ

Тахан республикан гlоалаш Грозне хушалуш морлаш а болаш боачаш а йоацаш ца хила тарлу. Лаьгlо, гlаьхьхьча боарамга хоачаш лостаме хушаш хекхаргба мух. Фегара температура республике гlоала 28—30 градус. Грозне 26—28 градус йоахаь болаш хургья. Дlахорча шин деншн буса хушалуш морлаш а болаш ден... хила тарлу. 4-ча дено шаьхьай... мотгигашка лоацача юкъа догlа делхаргда, мух лостаме хушаш, лаьгlо, гlаьхьача боарамга хоачаш хекхаргба. Фегара температура байсапна 11—16, деношке 25—30 градус йоалла болаш хила тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

БЕРАША ИЛЛЕШ ДОАХ, АШАРАШ ЛЕКХ

Ким шу да Нохч-Гlалгlай АССР хоровой общества музыкально-хоровой школа йола. Ерригроссийски хоровой обществон президиума решенегlа вlашагlъеллача йиь грозненски школо лакха боккха болх бу бераша эстетически кхетам балара. Дешара программашта йоккха моттиг фортепьяно, баянъ аккордеон дешкара а хlаьта иштта иллеш дахара а.

Дешара ханах цхьан дакъа тlа оттабу музыка, сольфеджио элементарни теори, музыкальни литература lамадента.

Цу тайппара, музыкально-хоровой школачка дешна дагlача бераша кхоачам болаш - знанеш эшоаш безам базе, дlахо музыкальни училище дешара.

Хоровой общества школашка хьехаш ба квалифицированни специалисташ — республикански музыкальни училище йистеяьккхараш.

Шоаш хьахиннача хана дехь эггара хьалха йиъа школе отчетни концерташ отталир вай бутт баьш. Тайп-тайпара программа яр гойтар. Чlоагlа эзелар массанахьара хьаlаlанагlтеха, ххо бlаь совгlча беро иллаш оалаш хинна дешархой хор.

Хоза а цхьаьтарра оал йитаи а доах иллеш хоре. Тlехьа йиш а ца йоалдеш «Цхьа стечча» яха чоалхане йиш даккхаро хьахьоекх школьни хорий култагlхоша цlенхаиттоа уlла тlа-хлийтан болх баь хилар.

Эрсийн нохчийн халкъа эшараш къаьга, хоача уьамна декхар баянистий оркестрана. Оркестраш вlашагlтеха хlоаьига да мара йоацдашеха а, баянистана йубенна, шоай гонах дани лакх а ен лекх ашараш. Из вlаштlехьдоаккхача керттера дакъа лацар оркестрий кулгалхоша Т. Мешковас (4-гlа школа), А. Кудринас (3-гlа школа).

Концерт оттадеш яр пианистийи баянистайи, лаккерча классашкарча дешархой йоккха группа. Дукха а дукхагlа нанча бераша хьахьекхар знанеш лакха йолаш, музыка лакхара гонахь йоккха йолаш шоаш хилар.

Музыкально-хоровой школай дешархой эггара хьалхача концерте дег тешаду, школай болх дlахь дегlаххулдинеш ортабохкаш тоабанзеш барг ца хилараш, бераш музыкала, иллеш оалача, цхьа самукъа доаккхаш тоабар деш мел долча хlамаша шерра юкъеоза торе ява ешаш хиларах.

А. ХАЛЕБСКИЙ.
Нохч-Гlалгlайчен заслуженни артист.

МАЛАГIА КНИЖКА ДЕЗА ШОАНА?

Нохч - Гlалгlай книготорга тика шерча тематикагlа дукха политически, художествени литература да. Дукха я книготорга тикашка моттигерча авторий произведенеш а. Масала, хlанз книгии торговле точкашка долаш ю гlалгlай меттала яздь Ведзиев Ахьмадан «Бийрса цlеараш», «Доттагlчух васкет», «Нашата нус», Б. Муталиева «Ношхьа», «Хьалхара денош», «Уйлаш», «Доттагlий болча», С. Озиева «Лоаман Лаьча»; Хь. Осмиева «Къахьегама дега-гlоз», «Бlаьста», С. Чахкиева «Са турпалаш», Дж. Яндиева «Лоаман иллеш», «Наьна лоамаш» яха книжкаш, кхьйола произведенеш.

Укх шера тематически планагlа, керда арахецаргlолча художествени произведенеи, хьакхайтача произведенеи перечень а я тикашка.

З. МУТАЛИБОВ,
Нохч - Гlалгlай книготорга

Ладугlа, хьажа

3 июнь РАДИО

7.30 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газете обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ашараш. 8.45 — «Империализме агрессивни политикане дукъъа, машарай дуней халкъашта юкъерча кхерамаленнеи тlехьа Советски Союза лоаттабу къовсам» яха беседа (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тlехье» (гlалгlай меттала). 16.20 — Дика къахьегар (нохчий меттала). 16.30 — Примерни Устава проект юкъ оала (гlалгlай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.00 — Юрта боахаме къахьегархоша дола концерт. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 17.45 — Лениний вlашараш (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

4 июнь РАДИО

7.30 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Доттагlаль». Поэзигlа йолча классашта дешар богlараш (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Марксизма-ленинизма дарда тlа дуней коммунистически болалой болами цхьоагlонна тlехьа лоаттабу къовсам империализмаеи реакцеи дукъъа доаттабеча къовсам» лоаргlанера хьажа ахча беседа (гlалгlай меттала). 16.15 — Лааттен мохк» (гlалгlай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.00 — Моттигерча авторий иллеш. 17.30 — Ленин ваь 100 шу дизарга. Миссин аттув баьлар са Ленин бlаргаго (нохчий меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.30 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

3 июнь ТЕЛЕВИДЕНИ

18.30 — Бераш аккъ хьежа шуга. 18.45 — «Операци Телескоп» яха кинoочерк. 19.00 — Нохч-Гlалгlай радион телевидени инструментальни ансамбля концерт. 19.20 — Музыкальни пауза. 19.25 — Телевизионни кердахоамаш (нохчий, эрсий меттала). 19.50 — Оекаш, толеш секундаш. 20.00 — Ленински парте баркийтараш. Кхоссар «Грознефть» эггара хьалхара начальни ва. 20.15 — Шоана, бераш. 20.25 — Къона бераштa дола экран. Художник Шамурзаев. 20.45 — Дуней халкъашта юкъера обозрени. 20.55 — Передачай программа. 21.00 — «Коменданта Матвея андар» яха телевизионни фильм. 3-гlа сери.

4 июнь ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Бераша «Дитача кхана тlера гьаlйаеш» яха телевизионни спектакль. 18.30 Ленина васкеташа тешаме да. Нохчий-Юрта района Дж. (нохчий меттала). 18.35 — Передачай программа. 18.30 — Телевизионни кердахоамаш (гlалгlай, эрсий меттала). 18.50 — Кинохроника (гlалгlай меттала довзийт). 19.00 — Пушкински поэзи кхоалагlа дола Еррассоза деза да. Пушкин вь 170 шу дизарга летавь хоадайбеш йола фейре. Чайковске цlерагl йолча концертни залера трансляци. 22.00 — Пушкин «Барышня крестьянка». Телевизионни спектакла премьера. Ленинградера передача. 22.55 — Передачай программа. [illegible]

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-38-11; бехктоалана секретара—3-34-58; партийни оаларса, культура, промышленностен отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмой отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны редактора—3-44-96; зам. редактора—3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-58; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцин проспект, 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05130. Заказ № 2500.